

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Lucie Krčková

**KONFLIKTY V DEMOKRATICKÉ
REPUBLICI KONGO A JEJÍ DOPADY NA
CIVILNÍ OBYVATELSTVO**

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem uvedenou diplomovou práci vypracovala sama, a že jsem uvedla veškeré použité zdroje.

V Olomouci dne 14. 7. 2010

.....

Podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Doc. RNDr. Pavlu Nováčkovi, CSc. za jeho ochotu při vedení mé diplomové práce. Také touto cestou děkuji české nevládní organizaci Člověk v tísni, jmenovitě paní Markétě Kutilové za poskytnutí materiálů a dále nevládní organizaci Česko-africká humanitární pomoc, jmenovitě panu Mabuaka Mulenda Sonny rovněž za poskytnutí materiálů a osobní konzultace.

Vysoká škola: Univerzita Palackého
Fakulta: Přírodovědecká

Katedra: Rozvojových studií
Školní rok: 2008/09

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

student

Lucie Krčková

obor

Mezinárodní rozvojová studia

Název práce:

**Konflikty v Demokratické republice Kongo a jejich dopady na civilní
obyvatelstvo**

**Conflicts in Democratic Republic of Congo and their implications for
civilians peoples**

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je vysvětlit příčiny konfliktů v Dem. rep. Kongo a informovat o jejich důsledcích na civilním obyvatelstvu a přiblížit jejich současný život a perspektivy do budoucna

Struktura práce:

1. Úvod
2. Historický vývoj DRK
3. Vládní selhání a počátky krize
4. Průběh konfliktů a mezinárodní účast (násilí v separatistických oblastech, MONUC)
5. Důsledky konfliktů (ekonomické a sociální)
6. Problematika uprchlíků a azylantů (UNHCR, uprchlíci, azylanti, repatrioti)
7. Pomoc nevládních organizací (Ochrana práv-ženy, děti, informovanost veřejnosti o problémech DRK)
8. Současný život obyvatelstva
9. Perspektivy do budoucna
10. Závěr
11. Shrnutí (v angličtině)

Diplomová práce bude zpracována v těchto kontrolovaných etapách:

1. sběr materiálů
2. četba literatury
3. vypracovávání jednotlivých kapitol
4. vypracování dotazník
5. dokončení práce

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah průvodní zprávy: 20 000 – 25 000 slov

Seznam odborné literatury:

www.news.bbc.co.uk

www.amnesty.org

www.globalsecurity.org

www.europarl.europa.eu

D. Kubálek, H. Mullerová, Vlády a vládcové, Jak se kde vládne, 320 str., Fortuna Print Praha 2005, ISBN 80-7321-154-8

J. Jůzová, A. Kočí, Universum. Encyklopedie pro 21.století, 1250 str., Euromedia Group k. s., Praha 2006, ISBN 80-242-1755-4

Vedoucí diplomové práce: Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.

Datum zadání diplomové práce: 2.12.2009

Termín odevzdání diplomové práce: 6.8.2010

vedoucí katedry

vedoucí diplomové práce

Obsah

1	Úvod	9
2	Historický vývoj Demokratické republiky Kongo	10
2.1	Vládní selhání a počátky krize.....	11
3	Průběh konfliktů a mezinárodní účast	13
3.1	Znovuvypuknutí nepokojů a zapojení mise Spojených národů MONUC.....	14
3.2	Příměří z Gomy a následné vypuknutí dalších bojů.....	16
3.3	Summit v Nairobi a jednání Evropské unie.....	18
4	Příčiny a důsledky konfliktů	20
4.1	Ostatní problémy spojené s válkou a její důsledky.....	21
4.1.1	Zdravotně - sociální důsledky konfliktu.....	23
5	Sexuální násilí v Demokratické republice Kongo – - hlavní problém současnosti	25
5.1	Snahy o eliminaci násilí	27
5.2	Selhání bezpečnostních složek Demokratické republiky Kongo a mezinárodní pomoc v boji proti násilí.....	28
5.2.1	Nový zákon proti sexuálnímu násilí.....	29
5.3	Komplexní strategie boje proti sexuálnímu násilí v Demokratické republice Kongo.....	30
5.3.1	Strategické prvky.....	32
5.3.2	Překážky pro realizaci strategie.....	35
6	Problematika uprchlíků a azylantů	37
6.1	Organizace, řízení a financování UNHCR.....	37
6.2	Strategie a aktivity UNHCR.....	38
6.2.1	Klíčové cíle UNHCR v Demokratické republice Kongo.....	39
6.3	Problematika vnitřně přesídlených osob v Demokratické republice Kongo.....	40
7	Pomoc nevládních organizací	42
7.1	Médecines sans frontières – Lékaři bez hranic.....	44

7.1.1	Prioritní zájmy Lékařů bez hranic.....	45
7.1.2	Pomoc Lékařů bez hranic během nepokojů v letech 2005- 2006.....	46
7.1.3	Pomoc Lékařů bez hranic během nepokojů od roku 2008 – oblast Severní a Jižní Kivu.....	47
7.1.4	Současná pomoc Lékařů bez hranic v krizových oblastech Demokratické republiky Kongo.....	48
7.2	Pomoc v naplnění rozvojových cílů tisíciletí Demokratické republiky Kongo.....	49
8	Současný život obyvatelstva.....	53
9	Perspektivy do budoucna.....	58
9.1	Obchod pro mír – obchod jako podpora mírového procesu.....	59
10	Závěr.....	62
	Shrnutí.....	63
	Summary.....	66
	Seznam použitých symbolů a zkratek.....	70
	Seznam použitých zdrojů.....	73
	Seznam příloh.....	80
	Přílohy.....	81

1 Úvod

Téma své diplomové práce jsem si vybrala proto, že Demokratická republika Kongo a její dlouholeté problémy mě vždy zajímaly. Situace v zemi je neustále aktuální a bohužel mnoho české veřejnosti tuto zemi téměř vůbec nezná. Zájem je soustředěn pouze mezi odbornou společností zabývající se touto problematikou a také nevládní organizace zajímající se rozvojovými zeměmi, rozvojovou a humanitární pomocí. Jednou z těchto organizací v České republice je Člověk v tísni, která v těch nejvíce postižených provinciích Severní a Jižní Kivu na východě země realizuje své projekty. Zaměřuje se především na oběti války a násilí, a to tím, že se podílí na výstavbě a vybavení zdravotnických zařízení, odborné lékařské péči, taktéž psychologické. Svůj zájem směřuje také na rozvoj vzdělání, infrastruktury atd. Jedním z členů této organizace je Markéta Kutilová, která pravidelně do Konga cestuje a aktivně se podílí na pomoci a zlepšení životní situace konžských obyvatel.

Převážnou část informací jsem získala z internetových zdrojů, a to anglických a francouzských. Jedním z nejzajímavějších zdrojů bylo pro mne konžská rádiová stanice Okapi, která má rovněž webové stránky. Na těchto stránkách jsem získávala především aktuální zpravodajství o situaci na východě Konga. Co se týče literatury, čerpala jsem hlavně z publikací zabývajících se historickým vývojem země a jejím politickým sociokulturním postavením.

Cílem mé práce je stanovení hlavních příčin způsobující současné nejzávažnější problémy Demokratické republiky Kongo. Problémy, které nejvíce postihují obyvatelstvo této středoafričské země, a tedy i konflikt a jeho historii. V závěru práce, kde popisuji současný život obyvatel Demokratické republiky Kongo, jsem se zároveň snažila zjistit jaké má země šance na svůj rozvoj a perspektivy do budoucna. Především jestli válka a násilí páchané na civilním obyvatelstvu mají na dosah svůj konec a zda má země možnost stát se bezpečnou a bohatou díky svému nerostnému bohatství.

2 Historický vývoj Demokratické republiky Kongo

Již v 15. století objevovali území dnešní Demokratické republiky Kongo Portugalci v čele s objevitelem Diegem Cam. V této době území ovládal konžský panovník Affonso I., jehož významným krokem bylo přijetí křesťanského náboženství. Později se jeho synovi - Mbemba Nzingovi podařilo rozšířit náboženství také mezi obyvatelstvo říše. Portugalcům se úspěšně dařilo kolonizovat pobřeží, avšak do vnitrozemí se jim proniknout nepodařilo. Těmi se stali, v 70. letech 19. století Britové - David Livingstone a Sir Henry Morton Stanley.

V roce 1876 byla založena belgickým králem Leopoldem II. soukromá společnost pro výzkum střední Afriky. Ta získala postupem času značné území Konga pod svou kontrolu. 1. 7. 1885 vyhlásil Leopold II. Konžský svobodný stát v personální unii s Belgií. Belgický systém v zemi však měl za následek katastrofální úbytek obyvatelstva. Roku 1908 bylo území anektováno a přeměněno v kolonii Belgické Kongo. Stát se stal bohatou oblastí pro evropské investice, především v důlním průmyslu a plantážní produkci.

Počátkem 20. století rostlo národně osvobozené hnutí doprovázené četnými protikoloniálními povstáními. V 50. letech 20. století dosáhlo hnutí vrcholu a zásluhou Josepha Kasavubua a Patrice Lumumby byla 30. 6. 1960 vyhlášena nezávislá Konžská republika. Na to později vypukly etnické nepokoje v jihokonžské provincii Katanga, která téhož roku vyhlásila nezávislost pod vedením Moise Kapendy Tshombeho. Albert Kolonji prohlásil za nezávislou také provincii Jižní Kasai a spojil ji do konfederace s Katangou. V důsledku těchto etnických rozporů proběhla v letech 1961-1963 občanská válka. Za jednotnost Konžské republiky, na straně Josepha Kasavubua a Patrice Lumumby bojovaly rovněž belgická vojska, kterým poskytovaly podporu USA i bývalý SSSR. Do celého konfliktu byly také zapojeny jednotky OSN. Během války byly dobyty obě separatistické oblasti Konžské republiky.

Demokratická republika Kongo je přímořský stát ve střední Africe v povodí řeky Kongo a zemědělský stát se značným nerostným bohatstvím (ropa, černé uhlí, diamanty, cín, coltan – ruda, z níž se získává tantal užívaný ve výrobě spotřební elektroniky). Kongo je prezidentskou republikou v čele s prezidentem. Její rozloha je 2 344 885 km². Pobřežní linie měří pouhých 37 km. Země se dělí na 25 provincií. Hlavním městem je Kinshasa, ve které žije 9 166 685 obyvatel. Celkový počet obyvatel je 65 751 512 s hustotou zalidnění 28 obyv./km. Obyvatelstvo země je velice různorodé, žije zde přes 250 etnických skupin. Nejpočetnější z nich jsou bantuské skupiny (kolem 80%), z toho Lubové 18%, Kongové 16%, Mongové 13%, Rwandové 10%, další etnickou skupinou je súdánská (18%), např. Ubangi, dále nilotská skupina (2%), Pygmejové, Evropané (většinou Belgičané) aj. Úředním jazykem je francouzština, dalšími jazyky je jazyk ngwana, lingala, luba-Kasai, luba-Shaba, kongo, čokwe, kituba, svahilština aj. Náboženská příslušnost převažuje římskokatolická (41%), protestantská (32%), domorodé křesťanství čítá 13,4%, z toho kimbanguisté 13%, ostatní křesťané (0,8%), muslimové (1,4%), tradiční náboženství a ostatní (11,4%).

INFOBOX 1¹

2.1 Vládní selhání a počátky krize

Po ukončení občanské války byl jmenován ministerským předsedou Moise Kapenda Tshombe a země změnila svůj název na Konžská demokratická republika. Téhož roku 1964 vyhlásili levicoví povstalci lidovou republiku a následujícího roku provedl Joseph-Désiré Mobutu vojenský převrat a nastolil vojenskou diktaturu. Nastolil tak ostře protibelgický kurz a názvy měst, které připomínaly belgickou minulost, nahradil konžskými (např. Léopoldville – Kinshasa). V roce 1970 se stal Mobutu prezidentem a roku 1971 změnil název země na Republiku Zair. V tomto období vypuklo mnoho povstání, nejvýznamnější z nich ve Shabě (Katanga), které bylo potlačeno za pomoci francouzských jednotek.

¹ Liščák, 2009, s.434-435

Po četných protivládních demonstracích na přelomu 80. a 90. let byla moc Mobutua oslabena a počátkem 90. let byl zrušen zákaz opozičních stran a brzy nato vzniklo mnoho nových politických uskupení. V roce 1991 byla vytvořena koaliční vláda s opozičními vůdci.

Během 80. let se zairské hospodářství ocitlo v hluboké krizi vlivem omezení zahraniční pomoci a rovněž kvůli obrovskému přílivu uprchlíků ze sousedních zemí. V roce 1994 byl zvolen prozatímním parlamentem nový ministerský předseda Kengo wa Dondo, čímž byla ukončena vládní krize. První svobodné volby, slíbené na rok 1990 byly stále odkládány.

V roce 1996 vypuklo v oblasti východního Zairu povstání tutsijského kmene, který byl napadán extrémisty hutuských uprchlíků. V tomto roce konflikt přerostl v mezinárodní a na stranu tutsijského kmene se připojila rwandská armáda. Povstalci vedení Aliancí demokratických sil pro osvobození Konga-Zairu (ADFL) v čele s Laurentem-Désirém Kabilou ovládli v roce 1997 tři čtvrtiny země. Joseph-Désiré Mobutu se vzdal moci a 17. 5. 1997 Laurent-Désiré Kabila byl prohlášen hlavou státu a její název přeměnil zpět, na Konžská demokratická republika.

Laurent-Désiré Kabila začal po svém nástupu v roce 1997 na prezidentský post prosazovat silnou centralizaci. Proti centralizaci se však bouřila menšinová etnika na východě Demokratické republiky Kongo a usilovala o větší autonomii svých provincií. Rovněž byl nepříznivě vnímán vliv rwandské vlády, která okupovala východní část Konga, a docházelo z její strany k drancování tamních přírodních zdrojů. V tomtéž roce vypukl otevřený konflikt vlivem vyloučení zástupců Rwandy z konžské vlády a úsilí o stažení rwandských ozbrojených sil ze země Uganda a Rwanda od nového prezidenta Konga očekávaly odzbrojení hutuských milicí, které se zdržovaly ve východních provinciích Konga, odkud vedly partyzánskou válku proti nové vládě ve Rwandě. Prezident L. Kabila však tyto politicko-bezpečnostní požadavky svých spojenců nesplnil, a proto rok nato vypukla povstání ze strany Ugandy a Rwandy a později také Burundi. Tato povstání brzy na to přerostla v občanskou válku.

3 Průběh konfliktů a mezinárodní účast

V průběhu války byly Kabilovy ozbrojené složky podporovány Angolou, Zimbabwe a Namibií. Rwanda se postavila na stranu povstalecké skupiny RCD (Konžské sdružení za demokracii), která operovala ve východních provinciích Kivu. Mezitím se na severu země zformovalo nové povstalecké hnutí pod vedením Jeana-Pierra Bemby. Nově vzniklé hnutí neslo název Hnutí za osvobození Konga (MLC) a postupovalo dále na sever směrem k hlavnímu městu Kinshasa, přičemž mělo plnou podporu Ugandy. Celý tento konflikt byl financován z příjmů nerostných surovin, které se staly v průběhu války hlavní příčinou.

Během roku 1999 se mezi skupinami rebelů objevily rozepře, které nakonec vyústily v uzavření příměří. V červenci 1999 došlo díky mezinárodnímu společenství k podepsání tzv. Lusacké dohody o příměří². Dohodu uzavřely všechny zúčastněné státy na konfliktu a také MLC. Mírové dohody, které předjímaly odzbrojení cizozemských milicí, odchod zahraničních jednotek a rozvoj konžského vnitropolitického dialogu, však nebyly naplněny. Rwanda a Uganda se nechtěla vzdát kontroly nad nerostnými zdroji, proto boje pokračovaly i nadále, a to zejména ve východokonžských provinciích Kivu. V průběhu několika let občanských válek, kdy se na území Konga střetávaly ozbrojené milice a vojenské síly několika sousedících států, byla totálně zničena infrastruktura a taktéž rozvrácena ekonomika země.

Mezitím však, na počátku roku 2001 byl Laurent-Désiré Kabila zavražděn a jeho prezidentský úřad převzal jeho syn Joseph. Nový prezident Konga se dohodl s ostatními stranami konfliktu na ukončení bojů za pomoci OSN. Tyto snahy byly potvrzeny dohodami ze Sun City v roce 2002.

V roce 2002 uzavřel také konžský prezident J. Kabila s ostatními zúčastněnými zeměmi mírové separátní dohody. S Rwandou to byla tzv. Pretorijská dohoda³ a s Ugandou tzv. Luandská mírová dohoda.⁴ V prosinci

² <http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/MHII-65HB37?OpenDocument>, 1999

³ <http://www.un.org/News/Press/docs/2002/sc7479.doc.htm>, 2002

⁴ <http://www.irinnews.org/InDepthMain.aspx?InDepthId=33&ReportId=70760>

2002 pak byla uzavřena mírová dohoda mezi vládou a nejdůležitějšími povstaleckými hnutími a poté byl tímto válečný konflikt formálně uzavřen. Rovněž se obě strany dohodly, že budou do konžské armády integrovány všechny povstalecké skupiny. Tento proces integrace byl nazýván *Brassage*⁵.

Během jednání v prosinci 2002 v jihoafrické Pretorii došlo ke shodě na vytvoření přechodné vlády za účasti hlavních politických skupin. V roce 2003 konžský prezident Kabila jmenoval na základě této dohody novou vládu, přičemž prvním viceprezidentem se stal Jean.Pierre Bemba. Cílem této přechodné vlády byla snaha vytvořit novou ústavu a dovést zemi k řádným volbám. Nová ústava byla referendem přijata v roce 2005 a v platnost vstoupila v únoru roku 2006.

Nová ústava nově rozdělila zemi na 26 provincií se značnou autonomií.⁶ V červenci téhož roku se konaly první pluralitní volby od roku 1960, ve kterých zvítězil Joseph Kabila. To však vyvolalo další vlnu nepokojů.

Tzv. druhá konžská válka probíhající v letech 1997-2003 se stala nejkrvavější od 2. světové války, ve které zahynulo na 5 milionů lidí.⁷

3.1 Znovuvypuknutí nepokojů a zapojení mise Spojených národů MONUC a misí Evropské unie

Na konci roku 1999 rozhodla Rada bezpečnosti OSN o vyslání mise Spojených národů MONUC, která byla složena z pěti a půl tisíce vojáků.⁸ Tato mise měla za úkol na celou situaci v Kongu dohlížet. Jejím úkolem bylo rovněž napomáhat implementaci Lusackých dohod, které formálně ukončily období vleklých bojů. Přesto však střety pokračovaly dál, kdy vládní vojska se snažila zvítězit nad povstalci.

⁵ <http://www.marteydodoo.com/2005/06/24/brassage-as-a-solution-to-congos-chaos/>, 2005

⁶ Liščák, 2009, s. 437

⁷ Liščák, 2009, s. 437

⁸ Dunajová, 2008, s. 25

Postupem času se rozšiřoval počet nasazených příslušníků ozbrojených sil a také okruh zmocnění, resp. povinností MONUC. Původně se jednalo spíše jen o asistenční misi, která měla znesvářeným stranám napomáhat dohlížet při naplňování ustanovení mírových dohod. Později však se mise přeměnila v aktivního aktéra v postkonfliktním Kongu. Od roku 2004 byli příslušníci mise oprávněni mimo ochrany civilního obyvatelstva před bezprostředním násilím, nově také odzbrojovat členy ozbrojených milicí, zajímat jejich velitele a dohlížet nad dodržováním zbrojního embarga do oblasti konfliktu. Civilní pracovníci MONUC se navíc mohli podílet na strukturálních reformách v zemi, především v politické a bezpečnostní oblasti, ale také na poli sociálním nebo v otázce ochrany lidských práv.⁹

Mise MONUC se rovněž podílela na organizaci parlamentních a prezidentských voleb. Mandát mise se posunul do formy aktivního zapojení v budování trvalých základů mírového uspořádání.

Proces integrace *Brassage* z roku 2002 nakonec uskutečněn nebyl a prozatímní vláda nedokázala zabránit znovu vypuknutí bojů na východě země.¹⁰ Mise MONUC nebyla schopna čelit této situaci a přestávala ji mít pod kontrolou. Proto se vedení mise ujala Francie, která byla pověřena zajištěním stability. Podmínkou bylo omezení operace, jak časově, tak prostorově, také mandát použití síly a souhlas ze strany Rwandy a Ugandy s přítomností mise. Tato operace byla nazvána Artemis a její působení trvající do podzimu 2003 dosáhlo výrazného zlepšení bezpečnosti i humanitární situace. Další vojenskou misí se stala mise EUPOL Kinshasa, která byla spuštěna v roce 2005. Cílem mise bylo poskytnout rámec konžské vládě při vytváření tzv. integrované policejní jednotky. Tzv. mise na podporu reformy bezpečnostního sektoru byla zahájena rovněž v roce 2005 pod názvem EUSEC – DR Kongo. Jejím cílem se stala pomoc konžské vládě při restrukturalizaci bezpečnostních složek. EUFOR DR Kongo,

⁹ Němec, Štěřba, 2006, s.6

¹⁰ Dunajová, 2008, s. 26

vojenská mise probíhající na základě mandátu Rady bezpečnosti OSN měla za cíl podpořit misi MONUC během volebního procesu v roce 2006.¹¹

V těchto nově vzplanutých bojích hrály zásadní roli jak nerostné bohatství, tak nově také etnické faktory. V oblastech Severní a Jižní Kivu, které jsou nejbohatší na nerostné suroviny, žijí rwandofonní kmeny a jedním z nich jsou Konžští Tutsiové. Ti se také podíleli na svržení prezidenta Mobutua v roce 1997 a jejich vliv na vývoji celé situace v zemi je velmi významný. Tyto kmeny měly obavy z integračního procesu v armádě, ve které měly silné zastoupení. Mnoho jejich vojáků bylo však napadáno svými spolubojovníky z jiných etnik. Nedůvěra v armádu a obavy o vlastní bezpečnost byly rovněž důvodem, proč gen. L. Nkunda, tutsijský vůdce povstalecké skupiny RCD (Rally for Congolese Democracy) odmítl integraci v armádě. Tato povstalecká skupina se profilovala jako zastávce tutsijských zájmů. I přes to, že během volební kampaně v roce 2006 a ve volbách došlo k oslabení politického vlivu RCD na celostátní úrovni, v provinciích Kivu i nadále představovala hlavní politickou sílu. Konžská vláda společně s hutuskou milicí FLDR (Forces démocratiques de libération du Rwanda) se dohodla na pacifikaci RCD a tím poukázat na amorálnost jejího jednání. Po bojích v letech 2006 a 2007 došlo mezi vládou a povstalcí pod vedením gen. L. Nkundy k dohodě o jejich limitované formě integrace do armády, tzv. procesu *Mixage*.¹² Tento proces měl postupně dosáhnout omezeného promísení s ostatními jednotkami a zároveň měla být zajištěna bezpečnost Tutsiů. Těchto závazku však nebylo dosaženo a gen. L. Nkunda využil procesu integrace pouze k získání většího politického i vojenského vlivu.

3.2 Příběh z Gomy a následné vypuknutí dalších bojů

Na východě země došlo k dalším bojům, ke střetům s vládními silami se přidaly vojenské akce gen. L. Nkundy proti hutuským milicím. Během nepokojů došlo k násilnostem na civilním obyvatelstvu a ve

¹¹ Němec, Štěrba, 2006, s. 7-8

¹² <http://www.hrw.org/fr/node/10625/section/7>, 2007

východních provinciích bylo vysídleno přes 160 000 lidí.¹³ Povstalci gen. L. Nkundy přepadávali školy a odvlékali děti do služby RCD. Koncem roku 2007 zahájila vláda podpořená OSN kampaň, která se stala důvodem vyslovení gen. L. Nkundy pro obnovení mírových jednání. Tato kampaň vyústila v příměří z Gomy, kterou podepsali jak zástupci vlády a povstaleckých skupin, tak reprezentanti mezinárodních společenství jako jsou OSN, EU a Spojené státy.

Křehké příměří mezi silami gen. L. Nkundy a konžskou armádou, které bylo podepsáno v lednu 2008, se zhroutilo koncem srpna. Povstalecká vojska se přiblížila ke městu Goma v říjnu, kdy gen. L. Nkunda vyhlásil jednostranné příměří. Gen. L. Nkunda pohrozil okupací města, pokud dojde k porušení příměří a pokud politická vyjednávání s vládou nebudou úspěšná. V srpnu se opět rozpoutala nová etapa bojů.

Během listopadu 2008 došlo v provincii Severní Kivu v oblasti Kiwanja ke střetu ozbrojených povstaleckých sil gen. L. Nkundy s provládními milicemi Mayi Mayi. Tento útok si vyžádal značné oběti na civilistech. Mírové síly OSN působící v této oblasti nebyly schopny ochránit civilisty od těchto útoků. Po obsazení a převzetí kontroly nad Kiwanja, Nkundovi rebelové donutili místní obyvatele opustit město a pak systematicky pokračovali v zabíjení civilistů. Také milice Mayi Mayi se v Kiwanja cíleně zaměřily na civilisty, které obvinily z podpory opozičních sil. Mayi Mayi se kromě těchto útoků rovněž podíleli na únosu mnoha zahraničních novinářů. Probíhající boje a cílené útoky také vůči humanitárním pracovníkům znesnadňovali poskytování humanitární podpory. Tyto útoky vůči humanitárním pracovníkům provedli vojáci konžské armády.

Síly gen. L. Nkundy obsadily a převzaly města Kiwanja a Rutshuru od konžské armády a jejich aliančních skupin - milice Mayi Mayi. Během pokračujících střetů, povstalecké síly gen. L. Nkundy dočasně ztratily kontrolu nad městem a opoziční síly převzaly kontrolu nad oblastí, podněcovaly místní obyvatelstvo k likvidaci uprchlických táborů a nabádaly

¹³ Dunajová, 2008, s. 26

uprchlíky k návratu domů. Jejich převážná část se však obávala návratu kvůli nejistotě a nízké bezpečnosti.

Rebelům na východě země dokonce pohrozila také angolská vláda, s tím, že je připravena do oblasti vyslat své vojáky. To ovšem vzbudilo obavy o dalším šíření konfliktu. Hrozilo tímto nebezpečí, že by se konflikt rozšířil do sousedních zemí.

3.3 Summit v Nairobi a jednání Evropské unie

V listopadu 2008 navštívil generální tajemník OSN Ban Ki-moon prezidenty Rwandy Paula Kagameho a Konga Josepha Kabily. Následně byl svolán summit do keňského Nairobi, kde se projednávala otázka řešení krize. Generální tajemník OSN Ban Ki-Moon se na summitu sešel společně s dalšími africkými a mezinárodními představiteli, aby vyřešili otázku ochrany civilistů. Nejdůležitějším bodem setkání bylo hledání možných řešení, která by zajistila stabilizaci situace v Demokratické republice Kongo. Generální tajemník OSN Ban Ki-moon se vyjádřil k situaci v Demokratické republice Kongo s tím, že sousedící státy by se neměly do konfliktu vměšovat, ale zároveň rovněž apeloval na hlavy států sousedících s Kongem, aby využily svého vlivu k obnovení stability ve východním Kongu. Organizace Human Right Watch rovněž upozornila, že je třeba navýšit stávající počet vojáků, pak by snad bylo možné dojít ke stabilizaci situace v zemi a ukončení násilností, na něž nejvíce doplácí civilní obyvatelstvo.¹⁴

Na summitu se jednalo tedy také o tom, že obyvatelé východního Konga naléhavě potřebují ochranu a bezpečnost. Rozhodlo se proto, že mírové síly OSN budou posíleny, aby okamžitě mohly poskytnout dostatečnou ochranu. Byla požádána také Evropská unie k vyslání okamžité pomoci mírové mise MONUC.

Summitu se zúčastnilo mnoho humanitárních organizací, včetně organizace Human Rights Watch, Oxfam, Norský výbor pro uprchlíky

¹⁴ www.humanrightswatch.com, 2008

(NRC), Regionální rada nevládních rozvojových organizací (CRONGD) - Severní Kivu, Propagace a podpora iniciativy žen (PAIF) - Severní Kivu, Konžský ústav pro spravedlnost a mír (ICJP) - Jižní Kivu, Sdružení ženských právníků v Kongu (AFEJUCO) - Jižní Kivu a další.¹⁵

Velvyslanci Evropské unie se sešli v Bruselu, aby projednali žádost OSN o vyslání ozbrojených sil Evropské unie. Diplomaté Evropské unie však místo vyslání svých ozbrojených sil navrhli efektivnější využití stávajících sil MONUC. Podle EU by se zvýšením počtu vojáků a zdrojů stabilizovala pozice modrých přileb a zároveň by mělo být rozmístění dalších jednotek doprovázeno vytrvalým diplomatickým tlakem, který by pomohl, zajištěním bezpečnosti místnímu obyvatelstvu a zadržením osob zodpovědných za zneužívání civilistů, ukončit politickou a humanitární krizi.

¹⁵ www.humanrightswatch.com, 2008

4 Příčiny a důsledky konfliktu

Prvotní příčinou vypuknutí války na území Demokratické republiky Kongo bylo špatného zvládnutí uprchlické krize mezinárodním společenstvím v období rwandské genocidy v roce 1994. Po smrti prezidenta Habyarimany došlo k masakrům menšinové tutsijské části rwandského obyvatelstva Hutuy. Když se ve Rwandě chopil moci současný tutsijský prezident Kagame, začali Hutuové prchat do sousední Demokratické republiky Kongo. Ta však nebyla připravena na to, aby uprchlíkům poskytla azyl a své hranice odmítala otevřít. Tento postoj musela Demokratická republika Kongo po nátlaku mezinárodních společenství změnit a dovolit Hutuům, aby se usadili na východě. Demokratická republika Kongo neměla jinou možnost než uposlechnout toto usnesení. Velké množství Hutuů v blízkosti rwandských hranic však představovalo neustálou hrozbu pro vládu v Kigali, která se obávala oživení konfliktu mezi kmeny Hutu a Tutsi. Naléhala tedy na konžskou vládu, aby se hutusští uprchlíci přesunuli, nejméně tisíc kilometrů od rwandských hranic.

Země se snažila žádosti Rwandy vyhovět a obrátila se na mezinárodní společenství s žádostí o pomoc, zejména v organizování a financování tohoto přesunu. Mezinárodní společenství, které však před časem přinutilo Demokratickou republiku Kongo tyto uprchlíky přijmout na své území, transfer Hutuů odmítlo. Důvodem k tomu byla skutečnost, že mezinárodní společenství přestalo na kmeny Hutu nazírat jako na „uprchlíky“ a z ničeho nic je začalo označovat takovými, kteří zapříčinili genocidu ve Rwandě. Odmítnutý odsun Hutuů přiměl Rwandu, aby území Konga využila jako bitevní pole v kampani proti Hutuům. Konflikt mezi Tutsii a Hutu se tak přelil na území Konga.

Za násilím na východě Konga stojí také boj o nerostné bohatství, které tato středoafriická země ukrývá. Právě v oblasti Velkých jezer se nachází jedny z největších světových zásob diamantů, zlata, kobaltu,

zemního plnu a také coltanu. Především diamanty a coltan jsou tedy jedním z novodobých motivů války.

Coltan je africký výraz pro columbit-tantalit, kovovou rudu, která byla donedávna téměř bezvýznamná. Právě v Demokratické republice Kongo se nachází největší množství této suroviny.¹⁶ Z Konga se dostává do Rwandy, Ugandy, případně do Keni nebo přímo do Nizozemska a Belgie, kde se zpracovává na jemný prášek udržující elektrické napětí. Tento zpracovaný prášek se používá při průmyslové výrobě různých elektronických zařízení, například počítačů, mobilních telefonů, playstation, videokamer atd. Také se používá při výrobě balistických střel a jaderných reaktorů. Další významná naleziště coltanu se nachází v Austrálii a Jižní Americe. Vytěžené suroviny se vyvážejí z Konga ilegálně přes území kontrolovaná rebely. Největším vývozcem coltanu je Rwanda, která však žádné naleziště na svém území nemá.¹⁷

4.1 Ostatní problémy spojené s válkou a jejich důsledky

Válka s sebou přináší další problémy, kterými jsou přístup k půdě, spory o moc a smysl pro odpovědnost a nároky na pozemky, které některé skupiny vnímají odlišně, než ostatní. Tyto problémy zhoršuje i hospodářská recese a sociální nejistoty společně s rozpadem státních orgánů, což jsou přímými důsledky války. Tyto skutečnosti a představy se odrážejí ve veřejném mínění. Stačilo, aby jich využili političtí, nebo vojenští představitelé a východní část země se ocitla v plamenech. Dvě konžské války; první v letech 1996-1997, a druhá mezi léty 1998-2002, jež následovala po genocidě ve Rwandě, byly vyvolané několika armádami (z Rwandy, Burundi a Ugandy), za účelem politických a ekonomických zisků. Nicméně tyto koalice nenalezly odezvu u konžské populace v souvislosti s rozčleněním obyvatelstva země do jednotlivých etnických skupin. Stejným

¹⁶ <http://www.isn.ethz.ch/isn/Current-Affairs/Security-Watch/Detail/?lng=en&id=96390>, 2009

¹⁷ <http://www.isn.ethz.ch/isn/Current-Affairs/Security-Watch/Detail/?lng=en&id=96390>, 2009

způsobem je moc vlády v Kinshase posílena lokálními politiky, kteří využívají protichůdné nálady k mobilizování ostatních lidí, jež slouží jako jádro odporu vůči vojenskému hnutí. Není proto překvapením že mírová dohoda z roku 2002 nevedla k míru.

Hraniční oblast Rwandy a Ugandy na východě Konga - oblast Severní Kivu se tak stala přehlídkou bojů mezi různými místními a žoldáckými milicemi, stejně jako konžskou armádou a modrými přilbami OSN. Rozšiřující se řady nejrůznějších gangsterských skupin, a rovněž vydírání ze strany armádních vojáků a samostatně operující ozbrojené muži v povstaleckých hnutích se zde vyskytují denně. Milice i chudé a neplacené hordy vojáků, představují enormní tlak na civilní obyvatelstvo, které se prakticky denně stává cílem jejich plenění, vydírání, znásilňování a dalších forem násilí.

Útoky na silnici, opakované znásilňování, drancování a vraždění téměř stále zůstávají bez trestu, protože stát prakticky postrádá veškerou moc. Soudnictví a armáda nefungují. Z toho plynoucí beztrestnost napomáhá růstu nejistoty. Na východě Konga ozbrojené jednání slouží k vyrovnání účtů, často je spojeno s místním soupeřením a snahou vymanit se z neúnosných životních podmínek přičemž se stalo způsobem života pro menší část obyvatel. Druhá část populace - převážná většina je proto na útěku, trpí hladem, riskuje zranění, přebývá ve vyhnanství, a příliš často umírá bez toho, aby si jí někdo povšiml.

Humanitární pracovníci působí v zemi již mnoho let, zejména ti z uskupení, jako je Mezinárodní záchranný výbor, musejí jednat se všemi stranami konfliktu, protože civilisté v nouzi se nachází na různých místech. Humanitární pracovníci k těmto lidem však nemají pokaždé snadný přístup, proto se k nim mnohdy pomoc jen těžko dostane a v některých případech už bohužel pozdě.

4.1.1 Zdravotně-sociální důsledky konfliktu

V oblastech zasažených konfliktem v srpnu 2008 začalo postupně docházet k vraždám, únosům, omezování osobní svobody a sexuálnímu násilí a bezpečnost obyvatelstva byla vážně narušena. Kvůli bojům musely celé rodiny i s dětmi opustit své domovy. Během této doby lidé žili pouze z minimálního množství potravin, které se jim podařilo sehnat. Mnoho lidí v takovéto situaci, bylo odkázáno na pomoc přicházející z Mezinárodního výboru Červeného kříže. Humanitární organizace se snažila vyjednat bezpečný přístup do oblastí ovládaných rebely, kde byla situace nejkritičtější. Po vypuknutí těžkých bojů však došlo k přerušení humanitární pomoci. Zhoršily se hygienické podmínky a omezil se přístup k pitné vodě pro utečence, jejichž většina žila ve vzdálených nedostupných oblastech, což vedlo ke zvýšení počtu přenosu cholery. V prosinci téhož roku byla centrální část Demokratické republiky Kongo opět zasažena epidemií smrtícího viru Ebola. Světová zdravotnická organizace varovala před vypuknutím epidemie, vzhledem k velkému množství uprchlíků žijících v katastrofálních hygienických podmínkách, často bez jídla a pitné vody. Také podvýživa je jedním z důsledků války a strachu z napadení ozbrojenými skupinami, které brání lidem v zemědělství obdělávat jejich pozemky.

V zemi jsou již miliony mrtvých a statisíce znásilněných civilních obyvatel.¹⁸ Právě žen a dětí, kterým je veškeré nerostné bohatství k ničemu, doplácí na válku nejvíce. Počet znásilněných na východě Konga za posledních deset let, podle statistik OSN, překročil 200 tisíc.¹⁹ Realita je však ještě daleko horší. Jedině v této středoafričské zemi je sexuální násilí rozšířené tak jako nikde jinde na světě. „Největší počet znásilnění mají na svědomí vojáci, policisté a rebelové. Podle zvláštní velvyslankyně OSN Yakin Ertürk páchají zhruba pětinu případů příslušníci konžské armády a policie. Podle statistik OSN je na východě Konga denně znásilněno čtyřicet žen. Třináct procent z nich je mladších 14 let, tři procenta na následky

¹⁸ www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2008041801, 2008

¹⁹ <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=28034&Cr=DRC&Cr1=KIVU>, 2008

znásilnění zemřou. Světová banka vypracovala na toto téma studii a zjistila, že na východě Konga je přes dvacet procent HIV pozitivních, což je skoro dvacetkrát víc, než průměr v jiných částech země.²⁰ Znásilňování se tak stalo válečnou zbraní v konžských konfliktech. Je to určitý způsob, jak ponížit ženu a zničit rodinu a s tím i její vazby, protože podle tamějších zvyků, muž vykáže takovou ženu i s dětmi z domu, jestliže byla nevěrná a to i tehdy, jestliže byla znásilněná. V e společnosti tak roste brutalita a násilí páchané zejména na ženách. V posledních době také vzrostl počet žen znásilněných civilisty. Jen málo případů znásilnění skončí u soudu, proto se tato forma násilí stala jistou normou a zároveň něčím běžným, co vlastně lidem už přijde normální.

²⁰ www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2008041801, 2008

5 Sexuální násilí v Demokratické republice Kongo – hlavní problém současnosti

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, jedním z nejzávažnějších důsledků války a zároveň dnes největším problémem Demokratické republiky Kongo je násilí páchané na jejím obyvatelstvu.

Sexuální násilí během konfliktu bylo dlouho považováno za vedlejší důsledek boje, praktikováno a akceptováno různými stranami v konfliktu. Narušená společnost a obecné násilí napomáhá vytvoření prostředí, které sexuálnímu násilí prospívá. Rostoucí počet žen v čele domácnosti a vysídlování, což jsou společné jevy konfliktních situací, ponechávají civilisty vystavené různým formám sexuálního násilí. Občas je praktikováno těmi, kteří mají plnou moc k ochraně obyvatelstva.

V konfliktech, které se udály nedávno nebo ještě stále trvají, začíná být sexuální násilí pácháno v rozsáhlém a brutálním měřítku. Sexuální násilí může být provozováno jako zbraň ve válce, jako část vojenské strategie jak ponížit nepřítele a zničit komunity. Je tedy používáno z vojenského důvodu a pro politická vyústění. Může být použito jako odměna pro vojsko, nebo jako motivace. Také může být určitou formou mučení, někdy také určenou k ponížení mužů v určité komunitě. Systematické znásilňování může donutit celou komunitu k vystěhování. Lze jím také úmyslně rozšiřovat virus AIDS jako biologickou zbraň.

I přes nedostatek statistických údajů je možné, že většina žen, které byly během války znásilněny, byla často pachateli držena, a ti je pravidelně zneužívali. Takové případy byly hlavně zaznamenány na východu země v provinciích Severní a Jižní Kivu, východní Maniemě a Kalémii (Katanga). V provincii Severní Kivu se znásilnění stalo novou zbraní ve válce. Ženy zůstávají těmi nejvíce ovlivněnými bytostmi tohoto činu a existuje mnoho následků pro ženské oběti a celé komunity.

Jen v roce 2008 bylo v Severním a Jižním Kivu na východní straně Demokratické republiky Kongo napočítáno 6 700 obětí sexuálního

zneužití.²¹ Podle obětí se útoky odehrály během každodenních aktivit stejně jako při rozsáhlých útocích a násilném vytlačování. Ačkoliv jsou primárním cílem sexuálního násilí ženy a dívky, muži a chlapci mohou být také oběťmi znásilnění. Tato menšina je nicméně často nepoznaná a dostává se jí jen málo péče a ochrany. Sexuální násilí proti mužům zahrnuje znásilnění, sexuální mučení a sexuální otroctví. Formou násilí specificky páchaného na mužích je nucení ke znásilňování členů rodiny, což je praktika známá jako vynucený incest, kde jak pachatel, tak oběť jsou oběťmi násilí.

Násilí proti ženám se v Demokratické republice Kongo objevuje v různých formách a v souvislostech široce ovlivněných socio-kulturními faktory, diskriminujícími zákony, etickými konflikty, válkami, špatnou vládou, atd. Násilí namířené proti ženám je patrné na různých úrovních, v rodině, ve společnosti a na státní úrovni. Několik závažných případů násilí namířené proti dětem ve formě sexuálního násilí je pácháno soukromými osobami jako rodiči, nebo jinými příbuznými, sousedy, atd.

Může se jednat o fyzické, psychické, sociální, kulturní, ekonomické, ústavní nebo politické násilí. Fyzické násilí je tou nejviditelnější formou násilí. Psychické násilí je obecně založeno na předsudcích vůči konžským ženám, bez ohledu na stupeň vzdělanosti nebo sociální pozici, a může utlumit jejich osobní naplnění. Takové předsudky posouvají ženy na druhotnou pozici ve společnosti. Výsledkem je odmítání, opuštění a vyloučení žen a jejich dětí ze společnosti.

Všechny znásilněné ženy a děti potřebují náročnou operaci vzhledem k obrovské brutalitě pachatelů. Na východě Konga provádí tyto operace pouze dvě nemocnice. Nachází se ve městech Goma a Bukavu a obě patří mezinárodním nevládním organizacím, například nemocnici pro ženy ve městě Goma provozuje nevládní organizace HEAL Africa. „Obě však jsou velmi přeplněné, denně tam totiž přichází deset znásilněných žen. Na operaci stále čeká 120 až 140 žen.“²² Ty, které již podstoupily operaci, navštěvují během nutné rehabilitace nemocniční šicí dílny. Jiné ženy se zase učí číst a psát, něco vyrábět atd. Přitom si polepší i po finanční stránce,

²¹ MSF Activity Report 2008, 2008, s. 23

²² www.clovekvtsni.cz/download/pdf/124.pdf, 2008

protože umí něco navíc, co ostatní neumí. Velkým problémem je ale jejich návrat do svých komunit. Obvykle totiž ztratí šanci vrátit se domů, společnost je odsoudí a dokonce nemají možnost ani dalšího sňatku.

5.1 Snahy o eliminaci násilí

Nevládní organizace, například Les Bons Samaritans, HEAL Africa a další pomáhají obyvatelům nejvíce ohrožených východních provincií Demokratické republiky Kongo v zajištění základní zdravotní péče. Rovněž poskytují psychologickou pomoc, budují různá zařízení, například dílny, za účelem zvyšování pracovní aktivity a vzdělávání. Jednou z nich je také česká společnost Člověk v tísni, která zřizuje pro ženy centra napomáhající k uplatnění se ve společnosti. Nejčastěji je tato pomoc koncentrovaná do hlavních měst provincií Severní a Jižní Kivu, Bukavu a Gomy. Podle ředitele humanitární a rozvojové sekce české nevládní organizace Člověk v tísni, Marka Štýse, „půjdou peníze nemocnicím, organizacím, které s ženami pracují, a na pomoc konkrétním ženám v Bunyakiri.“²³

Jedním místem, kde znásilněné ženy vyloučené ze společnosti najdou útočiště, je právě malá vesnice Bunyakiri, která leží asi 70 km od hlavního města provincie Jižní Kivu – Bukavu, na východě země. Bydlí zde ve svém domě řádová sestra Clotilde, která se již deset let stará o znásilněné ženy a děti, kterými jsou z větší části sirotci. Nechává je bydlet na vlastní zahradě a na pozemku patřícím kostelu. Postavila zde spolu s kněžími a lidmi z vesnice domky z hlíny a trávy. Sama si vede záznamy o těchto ženách. V současnosti u ní žije 20 žen ve věku od 12 do 82 let. Další stovky za ní docházejí pro radu, popovídání a svěření se.²⁴ Žijí zde ženy, které byly přepadeny ve svých domovech, okradeny a sloužily jako sexuální otrokyně. Na pozemcích řádové sestry Clotilde a místního kostela pobíhá všude mnoho morčat, což je jejich jediný přísun stravy. Peníze shání velmi těžce, v poslední době má však spojence v české nevládní organizaci Člověk v tísni.

²³www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2008041801, 2008

²⁴www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2008041801, 2008

První projekt zahájila česká organizace v Jižním Kivu v květnu 2008. Byly zde postaveny chráněné dílny pro oběti sexuálního násilí, ve kterých ženy vyrábí mýdlo z palmového oleje. Tato mýdla jsou díky způsobu zpracování - převažující ruční výrobě a použití přírodních surovin označována jako „bio“. Práce se stala pro ženy duševním odpočinkem a také společenskou záležitostí a zábavou. Kromě dílen na výrobu mýdla zde také funguje šicí dílna, ve které ženy šijí školní uniformy. Dále se ve vesnici nachází kachní farma a jsou zde nově postaveny malé domy pro znásilněné. Na podzim roku 2009 nově přibyla výrobní svíček, neboť v Bunyakiri není elektřina. Také česká společnost podpořila ženy dodávkou léků na gynekologické problémy a díky ní rovněž v malé místní nemocnici přibylly nové postele. Česká organizace Člověk v tísni zde plánuje i nadále rozšiřování projektu, například budování solárního panelu.

5.2 Selhání bezpečnostních složek Demokratické republiky Kongo a mezinárodní pomoc v boji proti násilí

Znásilnění žen bylo provozováno jako válečný zločin během různých ozbrojených konfliktů ve východních provinciích Demokratické republiky Kongo, Severní a Jižní Kivu. První případy znásilňování se objevily v oblasti východního Konga asi čtyři roky po genocidě ve Rwandě. V dnešní době, v určitých částech země, ženy a děti snášejí znásilňování, které většinou zůstává nepotrestáno kvůli slabému právnímu systému a neúčinnosti soudního systému. Problémem je pravděpodobně nízká motivace policistů a soudců k tomu, aby tyto jiné případy řešili. Dostávají totiž od státu velmi nízké platy. S tím zároveň souvisí obrovská korupce. Platí zde tedy heslo: „Kdo zaplatí, pro toho policie pracuje.“²⁵

Bezpečnostní složky v zemi, které mají na starost chránit práva občanů, se bohužel dopouští jejich porušování. Často jsou jimi právě vojáci konžské armády – FARDC, kteří jsou zodpovědní za vážná porušení lidských práv. Dosud používají vojáci často nepřiměřeně sílu. Za tato byli

²⁵www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2008041801, 2008

zřídka potrestání. V roce 2004 vstoupil v platnost zákon, který reguluje a sjednocuje armádu, podle něho mají hlavní ozbrojené skupiny (i rebelských skupin) být integrovány do armády. Armáda však není stále schopna bránit sebe samotnou, ani obyvatelstvo a navíc je sama zodpovědná za porušování lidských práv proti civilistům. Policie byla také zodpovědná za různá porušení lidských práv. Profesionalita policie se zlepšila v průběhu roku 2006. Policisté podstoupili trénink, mnozí z nich přímo u mise OSN MONUC. I přesto však stále přicházely zprávy o porušování lidských práv ze strany policie. Tajná služba působící v Demokratické republice Kongo byla taktéž odpovědná za některá porušení lidských práv. UNHCR má program, v rámci něhož má zlepšit justiční systém. Existují také kmenové soudy – mohou být pod vlivem místního vůdce. Tyto soudy jsou dostupné téměř všem obyvatelům země, ale jejich soudci mohou někdy diskriminovat ženy a nemusí vždy udělit přiměřený trest.

V roce 2000 se komise CEDAW, výborem zabývajícím se eliminováním diskriminace žen, začala obávat stálého přetrvávání zvyků, které představují hanobení základních ženských práv. Proto navrhla, aby vláda přijala zákon zakazující tyto praktiky, a aby prací s nevládními organizacemi a médii změnila smýšlení tím, že propojí informace a zorganizují kampaně boje proti této formě diskriminace. V roce 2006 Národní komise, podpořená organizací pro Konžskou občanskou společnost, zvolila navrhovaný zákon na potlačení sexuálního násilí.

„Komise CEDAW ve svých posledních úvahách o konžském státním reportu uznala, že jednou z hlavních překážek plné implementace dohody je kontext války, jež má negativní dopady na obyvatelstvo, zejména na ženy a dívky, které jsou často oběťmi znásilnění a jiného sexuálního násilí.“²⁶

5.2.1 Nový zákon proti sexuálnímu násilí

Trestní zákoník v Demokratické republice Kongo dříve neuznával znásilnění jako zločin a znásilnění definoval jen zčásti v souvislosti

²⁶ Violence Against Women in the Democratic Republic of Congo (DRC), 2006, s. 18

s místními podmínkami a mezinárodními normami. Následující termíny týkající se sexuálního násilí byly považovány za sexuální obtěžování, útok na dobrou morálku, a veřejnou morální urážku, které jsou neadekvátní a nezpůsobivé.

V červnu 2006 byl konžskými členy parlamentu schválený návrh zákona, který upravuje nedostatky konžského trestního práva, co se týče definice znásilnění, úměra trestu v souvislosti se závažností trestných činů sexuálního násilí, zákaz kompromisu formou pokuty, svižnost ve vyšetřování případů sexuálního násilí, prominutí soudních poplatků pro oběti sexuálního násilí, psychologicko - lékařská asistence pro oběti, posílení ochrany dětí, právní ochrana obětem během všech fází procesu atd. Navrhovaný zákon bere v potaz závažnost sexuálního násilí. Uznává nové rozsudky reformními tresty a posílení ochrany obětí, včetně dětí.

Tento nový zákon proti sexuálnímu násilí, který již vešel v platnost, upravuje některá opatření trestního zákoníku. Jeden z článků v ústavě posuzuje všechny činy sexuálního násilí, které jsou páchané na osobách za účelem destabilizovat, narušit rodinu a eliminovat celý národ, jako zločin proti lidskosti. Podle nového zákona bylo znásilnění uznáno jako trestný čin, za který hrozí až dvacetiletý trest.²⁷ Ústava pamatuje na to, že za eliminaci sexuálního násilí je zodpovědný stát. Většina soudních úřadů již na těchto základech odsoudila některé pachatele sexuálního násilí. Přesto však je stále velmi obtížné všechny případy páchaní této trestné činnosti zachytit, a to především z geografických důvodů a chaosu zejména ve východní části země.

5.3 Komplexní strategie boje proti sexuálnímu násilí v Demokratické republice Kongo

Strategie byla vyvinuta ve spolupráci s příslušnými agenturami OSN, sekcemi MONUC, mezinárodními nevládními organizacemi, operační skupinou proti sexuálnímu násilí, příslušnými humanitárními skupinami a

²⁷ www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2008041801, 2008

jejich protějšky ve vládě Demokratické republiky Kongo, jakými jsou ministerstvo spravedlnosti, obrany, vnitra, zdravotnictví a ministerstvo pro rovnost pohlaví.

Cílem této strategie je vytvoření společného rámce a základny pro všechny zúčastněné strany v boji proti sexuálnímu násilí v Demokratické republice Kongo v souladu se současně přijímanými rezolucemi Rady bezpečnosti. Základ pro tento postup spočívá v rezoluci Rady bezpečnosti OSN, jež požaduje, aby MONUC podnikl důkladnou revizi a vyvinul komplexní a rozsáhlou strategii pro posílení prevence, ochrany a odezvy na sexuální násilí, a to ve spolupráci s týmem zemí OSN.

„Podle usnesení OSN, z roku 2008, mohou „efektivní kroky k prevenci a odezvě sexuálního násilí významně přispět k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti“, a během jednání Rady, je třeba podniknout nezbytné kroky tam, kde je to nutné a zaměřit se na rozsáhlé a systematické sexuální násilí.“²⁸

Strategie navíc obsahuje příslušně otázky a cíle obsažené v rezoluci rady bezpečnosti OSN o ženách, míru a bezpečnosti, o ochraně civilistů, o dětech v ozbrojených konfliktech a o situaci týkající se Demokratické republiky Kongo. Komplexní strategie také vychází z doporučení konference Wilton park²⁹, která se konala v roce 2008 a byla věnována ženám, nebo ženám postiženým ozbrojeným konfliktem.

Tento program, zabývající se problematikou sexuálního násilí může mít dopady, jak pozitivní, tak také negativní. Těmi pozitivními je myšlena celková úspěšnost programu a to v souvislosti se zlepšením institucionálního zajištění, především soudnictví a služeb, například zdravotnictví a sociální stránky země. Nedošlo by tímto k tak vysokému počtu znásilnění, které by bylo přísněji trestáno. Rovněž by docházelo k posilování míru, jak vnitrostátního, tak mezinárodního, dále

²⁸<http://monuc.unmissions.org/Portals/MONUC/ACTIVITIES/Sexual%20Violence/KeyDocuments/Comprehensive%20Strategy%20Executive%20Summary.pdf>, 2009

²⁹ Konference, které vznikly v roce 1946 z iniciativy inspirované Winstonem Churchillem, jež žádal v roce 1944 na Británii, aby pomohly nastolit úspěšné demokracie v Německu po druhé světové válce. Konference se vztahují na klíčové globální problémy, týkající se politických, bezpečnostních a ekonomických otázek, a svými návrhy napomáhá v jejich řešení.

k podpoře rozvoje lidských zdrojů a dalším pozitivům v oblasti politicko-ekonomické a sociální. Úspěšnost strategie však závisí především na vládní podpoře a mezinárodní spolupráci. Avšak právě nespolupráce, nízká podpora vlády, korupce a nezájem země řešit tento závažný problém může vést k podstatnému snížení efektivity této strategie a tedy k jejím negativním dopadům, kterou je především neúspěšnost.

Hlavním cílem komplexní strategie je posílit prevenci, ochranu a reakci na sexuální násilí.

Jednotlivými aktivitami jsou:

- „Podpořit úsilí systému OSN a vlády Demokratické republiky Kongo v boji proti sexuálnímu násilí
- Zefektivnit koordinační mechanismus
- Zajistit strategický, technický a politický poradenský orgán
- Zajistit zahrnutí tématu sexuálního násilí do širších plánů (jako např. reforma justičního a bezpečnostního sektoru, ochrana atd.)
- Zajistit návaznost na již stávající procesy a iniciativy (reforma bezpečnostního sektoru pracovní skupiny, komise pro reformu národní policie, stabilizační plán OSN pro východní část Demokratické republiky Kongo, plán vedený vládou pro obnovu a reformu východní části Demokratické republiky Kongo atd.)
- Zlepšit metodologie a zaměření programové orientace projektů na sexuální násilí“³⁰

5.3.1 Strategické prvky

Komplexní strategie obsahuje čtyři provázané prvky, kde každý je reprezentován konceptem a akčním plánem. Koncept popisuje důvody, rozsah a strategické pojetí daného prvku; doprovodný akční plán navrhuje

³⁰www.reformedelapnc.org/documents/SSR_and_SV_Final_18_March_2009.pdf, 2009

soubor cílů a definuje mechanismus, role a odpovědnosti jednotlivých subjektů.

„1) **Boj proti beztrestnosti páčání sexuálního násilí:** Byly stanoveny čtyři cíle: (1) Posílení kapacit soudních institucí a ustanovení kriminální justiční politiky zaměřené na sexuální násilí, (2) zlepšení přístupu ke spravedlnosti pro oběti, (3) zaručení účinného uplatňování zákonů Demokratické republiky Kongo 2006 týkajících se sexuálního násilí, (4) zajištění odškodnění pro oběti sexuálního násilí.

2) **Prevence a ochrana proti sexuálnímu násilí:** Následující cíle byly identifikovány jako klíčové pro řešení sexuálního násilí jako součást širší ochrany civilistů v Demokratické republice Kongo: (1) Předejít riziku sexuálního násilí (2) Posílit sebevědomí - odolnost obětí sexuálního násilí (3) Vytvořit prostředí určené pro ochranu obětí sexuálního násilí.

3) **Reforma bezpečnostního sektoru a sexuální násilí:** Podstatnou složkou této části je propojení se stávajícími iniciativami reformy soudnictví, zvláště pak vojenského soudnictví, demobilizace a zrušení plánu ozbrojených skupin a reforma FARDC.“³¹

K dosažení byly identifikovány 4 cíle:

„1) **Odpovědnost:** Je potřeba, aby bezpečnostní agenti a bezpečnostní síly efektivně předcházeli a bránili sexuálnímu násilí a zajistili, aby pachatelé těchto zločinů za ně nesli zodpovědnost.

2) **Kontrola:** Reformní procesy bezpečnostních agentů a sil musí obsahovat mechanismus, jehož cílem je vyloučit jednotlivé osoby, kterým chybí integrita, a to v souladu s mezinárodními standardy lidských práv a osvědčených postupů

3) Je potřeba zahrnout speciální postup do procesů ozbrojování a uvolňování při asistenci obětem sexuálního násilí.

4) **Vícesektorová odezva pro přeživší sexuální násilí:** Základním cílem tohoto prvku je zlepšit přístup obětem sexuálního násilí k vícesektorovým

³¹<http://monuc.unmissions.org/Portals/MONUC/ACTIVITIES/Sexual%20Violence/KeyDocuments/Comprehensive%20Strategy%20Executive%20Summary.pdf>, 2009

službám a vybudovat minimální standardy pro poskytování pomoci. Dva hlavní cíle jsou (1) zlepšit doporučenou cestu vícesektorové odezvy pro oběti sexuálního násilí v komunitě a místní úrovni a (2) vypracovat národní protokol pro vícesektorovou pomoc mezi příslušnými ministerstvy Demokratické republiky Kongo. Ten bude obsahovat čtyři podprotokoly na poskytování pomoci v těchto sektorech: zdravotním, duševního zdraví, soudním a reintegračním.³²

Pro všechny čtyři strategické oblasti za účelem jasného vytyčení role a zodpovědnosti každého účastníka je nezbytné vypracování posudku z dostupných zdrojů a kapacit. Dále je třeba vytvořit specializovaný soudní orgán pro sexuální násilí. Ten by pak sloužil k tomu, aby případy sexuálního násilí byly předvedeny k soudu. Vytvořila by se zde důležitá spojnice mezi vytvořením speciálních jednotek policie proti sexuálnímu násilí a vydávání směrnic a pravidel chování ohledně sexuálního násilí pro bezpečnostní jednotky. Tyto aktivity by probíhaly souběžně. Dále zřízení kontrolního zařízení by úzce souviselo s programy pro začlenění do nové armády a procesu *Brassage*. Kontrolní zařízení by také zaručila, že se zločiny nebudou nikdy opakovat, což přímo souvisí s efektivním opatřením pro odškodnění obětí. Program o odzbrojení se musí spoléhat na aktivity v rámci multi-sektorové pomocné složky prostřednictvím navrhovaného doporučeného systému na pomoc pozůstalým sexuálního násilí zjištěných v rámci odzbrojených skupin. To bude zahrnovat právní pomoc a poskytnutí náhrady obětem v souladu se složkou týkající se boje proti beztrestnosti. Procesní reformy armády by měly zajistit vyvážený přístup obou pohlaví k oběma programům.

Dalšími komponenty jsou správa důkazů v soudním řízení. Tedy, aby poskytovatelé zdravotní a psychické péče prováděli důkladná vyšetření a zaznamenávaly nálezy skrze navrhovaný národní protokol multisektorové pomoci. Pro posílení sebevědomí obětí sexuálního násilí by příslušné aktivity poskytovaly vodítko pro výměnu informací s oběťmi s respektováním jejich práv, předpokládající podporující stanovisko a snažily

³² [www.reformedelapnc.org/documents/SSR and SV_Final 18 March 2009.pdf](http://www.reformedelapnc.org/documents/SSR_and_SV_Final_18_March_2009.pdf), 2009

by se tak obnovit důstojnost a kontrolu oběti. Pak také úspěšná rehabilitace obětí sexuálního násilí by byla spojena s poskytováním různých forem odškodnění, jako záruka toho, že se situace nebude opakovat. S tímto by souviselo vytvoření ochranného prostředí zajišťující snížení negativních dopadů na společenský život. Dále by byla zajištěna hospodářská samostatnost a také demilitarizace a integrační výhody pro ženy spojené s armádními skupinami.

5.3.2 Překážky pro realizaci strategie

Pro úspěšnou realizaci celé strategie je zapotřebí řešit nebo alespoň vzít v úvahu mnoho překážek proto, aby komplexní strategie byla provedena efektivně.

Politická vůle ze strany vlády je velmi důležitá. Hlavní snahou je jistota o zapojení a zaměření se na sexuální násilí a přijetí konkrétního opatření v politických a institucionálních reformních procesech, zejména v procesech bezpečnostních sil a soudních reform.

Probíhající konflikt na východě Demokratické republiky Kongo a rozsáhlé vysídlení obyvatelstva představuje překážku pro zavedení účinné reakce na sexuální násilí, zejména pokud jde o program odzbrojování a zahájení mechanismu prověřování.

Problematika sexuálního násilí je součástí veřejného vědomí o beztrestnosti porušování lidských práv stejně, jako problém plnění cílů týkající se samotné ochrany občanů. I když strategie zmiňuje boj proti beztrestnosti, neexistuje žádný dohodnutý plán reformy soudnictví. To samé platí pro chybějící strategii v sektoru zdravotnictví, nebo pro národní bezpečnostní plán, kde je třeba uskutečnit související reformní procesy pro bezpečnostní složky OSN pro ochranu civilistů. Řešení boje proti sexuálnímu násilí musí být součástí širšího rámce politiky.

Činností hlavního poradce a koordinátora bude dohlížení na provedení a implementace různých částí strategie. To v sobě bude zahrnovat

vytvoření nových koordinačních mechanismů, ale také některé provozní pokyny a programová zapojení.

Efektivní realizace všech částí strategie závisí na politické a ústavní vůli zmocněných agentur OSN, které by měly zkoordinovat a přijmout své programové prohlášení aktivit vůči cílům, které byly určeny při konzultacích. Nedostatek vnitřní komunikace v agenturách způsobuje hlavní obtíže. Může to být způsobeno interpretací agentury o příslušných mandátech a úlohách, teritorialitou a také nedostatkem znalostí v programovém vedení.

Neustálé zvyšování financování, které je do určité míry způsobeno zvýšenou mezinárodní pozorností na sexuální násilí zejména v Demokratické republice Kongo vede k nedostatku zhodnocování skutečných potřeb v daném místě a nedostatku chápání složitosti daného problému. Mezinárodní zásahy vůči sexuálnímu násilí jsou roztržité a nekoordinované, jak geograficky, tak tematicky. Centralizovaný systém financování vedený skupinou zaměřenou na sexuální násilí by umožnil lepší zacílení a distribuci specifických aktivit navrhovaných v této komplexní strategii.

Cílem strategie v boji proti sexuálnímu násilí je poskytnout praktickou strukturu a akční program s přesně stanovenými rolemi, stanovenou odpovědností, časovým vymezením a aktivitami. Toto je třeba přizpůsobovat na základě zkušenosti, praxe a naléhavosti situace v daném území. Obecně se věří, že tato snaha se ukáže být konstruktivním krokem v boji proti sexuálnímu násilí.

6 Problematika uprchlíků a azylantů

Pokračování bojů postupně ovlivnilo především regiony na východě provincie Severní Kivu, Jižní Kivu a Katanga, stejně jako v Ituri, což vyústilo v pohyb mnoha obyvatel tohoto území. Mnozí žijí v buši, bez důstojného obydlí, vody, lékařské péče, nebo potravin a jsou vystaveni nepřetržité hrozbě násilí. Další uprchlíci se stáhli do vesnic, kde žijí s místní populací, nebo žijí v uprchlických táborech.

6.1 Organizace, řízení a financování UNHCR

UNHCR se podílí na koordinaci humanitární pomoci v rámci mechanismu OSN Country Team (místní výbor) pod vedením humanitárního koordinátora a náměstka zvláštního zástupce generálního tajemníka - MONUC. Součástí celkové organizace jsou humanitární akční skupiny, národní a provinční výbory, národní a provinční sdružení. Důležitou složkou jsou rovněž Prováděcí a Plánovací týmy, které podporují Stabilizační plán. UNHCR mimo jiné podporuje program pro mír, stabilitu a rozvoj *Amani*, vytvořený mírovou konferencí v Gomě a úzce provázaný s komisí Nationale pour les Réfugiés a dalšími příslušnými místními orgány.

Zapojení UNHCR při ochraně, pomoci a repatriaci konžských uprchlíků ze sousedních zemí dodatečně zvýšilo rozpočet v roce 2006. Mezi počáteční náklady byly zahrnuty operace z roku 2006, v roce 2007 se rozpočet mírně snížil.³³

V současnosti klesly náklady na programy pro uprchlíky z důvodu ukončení repatriace angolských uprchlíků na začátku roku 2007. Řešení problému s vnitřními uprchlíky v Demokratické republice Kongo je klíčovou úlohou UNHCR, a to především po roce 2007, kdy došlo k rozsáhlé explozi vnitřního vysídlení.

Trvalé začlenění uprchlíků a vnitřních uprchlíků zůstává výzvou úkolem i vzhledem k rozsáhlé devastaci a destrukci oblasti, nedostatečné

³³ UNHCR Global Appeal 2009 (update), 2008, s. 138

infrastrukturu, základní úrovni sociálních služeb, stejně jako slabé správní a společenské hierarchie a nedostatku ekonomických příležitostí. Předmětem zájmu zůstávají hlavní problémy, kterými jsou přístup ke zdravotní péči, vzdělání, přístřeší a potravinám.

Tváří v tvář těmto závažným problémům se UNHCR soustředí na řešení sporů národnostních a majetkoprávních, dále zajišťuje přístřešky pro uprchlíky, podporuje jednotlivé komunity a věnuje se podpoře živobytí. UNHCR vede koordinační tábor a tábor řídicí uskupení v oblastech. Ve spolupráci se dalšími svými partnery se snaží úřad UNHCR najít v Demokratické republice Kongo řešení pro uprchlíky a vnitřní uprchlíky, které by měly dlouhodobý charakter, a podporuje reintegraci konžských navrátilců.

6.2 Strategie a aktivity UNHCR

UNHCR zajišťuje informace pro uprchlíky a „IDPs“ a informuje je o situaci v jejich rodných domovinách, tak aby se mohli zodpovědně rozhodnout, zda se navrátí, či ne. Protože hlavním zdrojem konfliktů jsou pozemkové a majetkové spory, vytváří proto Úřad UNHCR programy pro jejich zdárná řešení. Vznikají komunity, které řeší konflikty a podílí se na usmiřovacích programech společně s právní pomocí.

UNHCR zajišťuje přepravu pro vracející se uprchlíky a jestliže je třeba, tak pomáhá i s přepravou například zavazadel. Úřad také napomáhá při opravě domovů vnitřních uprchlíků a přispívá ke zlepšení infrastruktury. Dále se zasazuje o snížení poplatků a tím o lepší přístup ke zdravotní péči a vzdělání u navrátilců. Příjmy z vytvářených aktivit tak přispívají ke zlepšení živobytí navrátilců.³⁴

UNHCR je v čele sdružení sloužícího k zajištění ochrany a bezpečí a, monitoruje situace, při kterých jsou porušována lidská práva. Pro civilisty UNHCR vytváří bezpečnostní zóny a v táborech IDPs je rovněž zajištěna bezpečnost. UNHCR posiluje doporučené mechanismy pro řešení

³⁴ UNHCR Global Appeal 2009 (update), 2008, s. 137

sexuálního a genderového násilí a váže je na právní systém státu. Kampaně s cílem zastavit stigmatizaci obětí sexuálního vykořisťování a pohlavního násilí probíhají v obcích zasažených konfliktem a v oblastech, do kterých se uprchlíci navrací, přičemž obětem takového druhu násilí je poskytnuta právní, ekonomická a psychosociální podpora.

UNHCR podporuje také stabilizační program OSN v Demokratické republice Kongo MONUC a zastává tak humanitární rozměr pomoci, jestliže je tomu potřeba. Rovněž se snaží chránit životní prostředí, tak že zajišťuje přemístění vnitřních uprchlíků na místa, při jejichž výběru se přihlíželo k životnímu prostředí. Křehkost bezpečnostní situace a problémy, které souvisí s poskytováním humanitární pomoci, vyplývají ze stavu technické infrastruktury, čímž jsou silnice ve špatném stavu, vnitrozemský charakter většiny operačních oblastí, což způsobuje nevyhovující dostupnost a omezené možnosti v letecké dopravě. Tyto komplikace představují hlavní limitující faktory pro UNHCR v Demokratické republice Kongo.

6.2.1 Klíčové cíle UNHCR v Demokratické republice Kongo

- „dobrovolná repatriace angolských uprchlíků (do konce r. 2007) a zajištění dokladů pro všechny registrované uprchlíky jako první z kroků k začlenění do místní společnosti;
- ochrana, společně s obnovením a integrací společenských vazeb, které umožní dosáhnout klíčových úspěchů;
- omezení násilí a porušování lidských práv v prioritních-vybraných oblastech, zadržení pachatelů zodpovědných za své činy;
- vytvoření monitorovacích a informačních mechanismů pro sexuální a gender násilí a dostupná podpora a právní pomoc obětem tohoto typu násilí;
- uplatnění práva na návrat pro uprchlíky, nesmí docházet k nuceným návratům;
- spory jsou řešeny mírovou cestou a uprchlíkům je navrácen jejich majetek, získají doklady totožnosti;

- přístup k bydlení, zdravotní péči a vzdělání pomáhá zlepšovat životní podmínky v oblastech návratu;
- UNHCR účinně přispívá ke vzniku mechanismů sloužících k řešení mimořádných událostí;
- došlo ke snížení počtu bezpečnostních zásahů v lokalitách IDP;
- vnitřní uprchlíci jsou registrováni a monitorováni, relevantní údaje jsou pravidelně aktualizovány;
- dojde k zajištění zdravotních standardů a pomoci pro vnitřní uprchlíky;
- nekontrolované kácení lesních porostů v okolí táborů-shromaždišť vnitřních uprchlíků se sníží; 60 % uprchlíků používá úsporná kamna³⁵

6.3 Problematika vnitřně přesídlených osob v Demokratické republice Kongo

OSN odhadovalo, že v březnu 2007 bylo víc než milion vnitřně přesídlených osob. Více než polovina z nich byla v severním Kivu, Ituri, jižním Kivu a Katanga. Většina z nich žije v místní komunitě nebo se ukrývá v lesích.³⁶

V roce 2006 se vrátilo do Demokratické republiky Kongo víc než milion osob.³⁷ Problémem je však jejich návrat a potřeby k tomu, aby se dokázaly opět integrovat do komunit. Hodně těchto lidí nedostane asistenci, nefunguje infrastruktura, nemocnice ani školy. Dalším problémem je znovu získat zpět své nemovitosti, což jsou především domy a pozemky.

Nejzranitelnějšími jsou ti, kteří jsou ukryti v lesích, navíc s nedostačujícími zdravotními podmínkami a omezený přístup k pitné vodě. Kvůli tomu již se vnitřně přesídlené osoby přestávají uchýlovat v lesích a tak více docházejí do táborů pro vnitřně přesídlené osoby.

Vnitřně přesídlené osoby v oblastech Severní Kivu čítaly v roce 2006 100 000 a v roce 2006 přibylo dalších 113 000 vlivem bojů gen. L. Nkundy a dalších ozbrojených skupin. Na začátku roku 2007 uprchlo 25 000 lidí

³⁵ UNHCR Global Appeal 2009 (update), 2008, s. 137

³⁶ Tóthová, 2006, s.14

³⁷ Tóthová, 2006, s.14

kvůli bojům mezi FARDC a FDLR. V oblasti Ituri v letech 2006 a 2007 uprchlo ze svých domovů téměř 200 000 lidí. V Jižním Kivu, které je ovládané kmeny Hutu, prchalo několik tisíc lidí kvůli bojům vládních vojsk. V provincii Katanga opustilo své domovy v roce 2006 přibližně 130 000 lidí. Důvodem úniku byly boje, které vypukly mezi FARDC a milicemi Mayi-Mayi.³⁸

Od konce srpna 2008 byli v důsledku intenzivních bojů mezi armádami povstalců gen. L. Nkundy a vojáky konžské armády a jejich spojenců přinuceni další lidé opustit své domovy. Ti se rozptýlili na obrovské, nehostinné ploše bez přístupu k přístřeší, vodě, jídlu a lékům. Na konci roku 2008 se mnozí vysídlení lidé v oblastech Severní a Jižní Kivu ocitli bez přístupu k základní humanitární pomoci. Boje tak vážně limitují možnost humanitárních organizací, hlavně jejich přístup k nejvíce postiženým lidem.

V červnu 2008 bylo ve východní části Konga 1 250 000 vnitřně přesídlených osob, 68% z nich v provincii Severní Kivu. Demokratická republika Kongo je místem, kde našlo útočiště více než 173 000 cizích uprchlíků, hlavně z Angoly, Burundi a Rwandy.³⁹ Také mnoho dětí bylo přinuceno milicemi Mayi Mayi vstoupit do armády.

Nejčastějšími důvody podání žádostí o azyl:

- členové UDPS (Union pour la Démocratie et Progrès Sociale) prchající před současným prezidentem Kabilou
- ženy žijící na východě země
- pronásledování v případě návratu domů z důvodu žádosti o azyl v ČR

³⁸ Tóthová, 2006, s.14

³⁹ UNHCR Global Appeal 2009 (update), 2008, s. 136

7 Pomoc nevládních organizací

V zemi působí mnoho nevládních organizací ze západních zemí, které se aktivně podílejí na pomoci obyvatelstvu při válečných konfliktech, pomáhají v rozvoji ekonomické a sociální infrastruktury. Prostřednictvím svých projektů dotují například místní nemocnice, aby operace znásilněných žen, což je velmi závažným problémem současné Demokratické republiky Kongo, mohly být prováděny zdarma. Rozsáhlost a závažnost problému podtrhuje dále skutečnost, že nevládní organizace rovněž budují různá rehabilitační zařízení a další centra, která se snaží obětem sexuálního násilí pomoci po psychologické stránce a také se zpět začlenit do komunit, což je v dnešní době velmi složité.

Mezinárodní nevládní organizace, které se zapojují do rozvojové a humanitární pomoci v Demokratické republice Kongo, středoafričské zemi sužované boji a násilím jsou například Beati i costruttori di pace (Blahoslavení pokojní), z Itálie, pak také nevládní organizace Koalice k ukončení užívání dětských vojáků, MSF, neboli Lékaři bez hranic, HEAL Africa a také ODIFEC – organizace, která se snaží pomáhat konžským ženám a dětem zasaženým válkou. Tato nevládní organizace pomáhá obětem války znovu se zapojit do normálního života, získat ztracené sebevědomí a pocit sounáležitosti k místním komunitám. Rovněž v České republice pořádá různé doprovodné projekty, kterými jsou například semináře, taneční vystoupení nebo ukázky kmenových masek a tradičního oblečení, čímž se snaží podporovat svou kampaň zaměřenou na zvýšení informovanosti veřejnosti o násilí, které probíhá ve východní části Konga. V současné době působí v Demokratické republice Kongo také české nevládní organizace, a to převážně nevládní organizace Člověk v tísni. Tato organizace zde má stálou misi a iniciuje projekty na pomoc znásilněným ženám. Neustále finančními prostředky napomáhá k dalšímu vybavování východokonžských nemocnic, či se snaží obětem znásilnění zajistit možnost samostatného výdělků.

Další iniciativa týkající se sexuálního násilí přivádí dohromady OSN, konžskou vládu, NGO, což pomáhá obětem násilí. Tato iniciativa je tvořena zčásti právní a psychologicko-zdravotnickou asistencí a zčásti advokací. Jejím cílem je zvýšit povědomí o tomto trestném činu. Limitované prostředky a limitovaná obnova státních autorit v celé oblasti, nedostatek nezávislosti a výkonnosti soudů, vysoké číslo případů sexuálního násilí v určitých částech země, převážně ve východokonžských provinciích Severní a Jižní Kivu, kde zbylé ozbrojené konflikty pokračují, vliv této iniciativy však značně snižují. Zmiňovaná iniciativa ale není limitovaná právními návrhy, nýbrž navrhuje zdravotní, právní, ekonomickou, psychologickou a bezpečnostní asistenci obětem sexuálního násilí. Pokud oběť sexuálního násilí podá trestní oznámení, musí být zajištěn ochranný mechanismus, který napomůže oběti v boji za svá práva.

Aktivita zaměřené na zvyšování povědomí o sexuálním násilí započaly ruku v ruce se solidaritou k ženám z východních částí země a soustředí se na boj proti beztrestnosti. Navzdory tomu počet obětí stále roste a zločinci se prozatím příliš nemusí ničeho obávat i v případě, že byli oběťmi nahlášeni. Od března roku 2005 zahájilo Ministerstvo pro lidská práva kampaň pro zvýšení informovanosti proti beztrestnosti.

Aktivity velvyslanectví Demokratické republiky Kongo v Praze

Válka ve východním Kongu patří k nejtragičtějším v novodobé historii lidstva. Výstava pořádána velvyslanectvím Demokratické republiky Kongo v České republice, v Praze, která proběhla na jaře roku 2009, byla směřována na nekonečnou válku v Demokratické republice Kongo a její katastrofální dopady na její obyvatelstvo. Na velvyslanectví v Praze, kde úřduje pan Antonio Correia, byla možnost zhlédnout výstavu zajímavých obrazů a kreseb znázorňujících válečnou situaci v této středoafričské zemi. Výstavy se také aktivně účastnili tanečníci z folklórní skupiny Motema, pocházející z hlavního města Demokratické republiky Kongo, Kinshasy. Během vystoupení tanečníci osobitě upozornili na utrpení znásilňovaných žen ve východním Kongu. Tuto akci uspořádalo velvyslanectví ve spolupráci s neziskovou organizací ODIFEC. Ta použila získané finance z této výstavy kreseb a obrazů od nejrůznějších afrických umělců na svou kampaň, která se týká pomoci lidem z krizových oblastí Demokratické republiky Kongo.

INFOBOX 2

7.1 Médecines sans frontières – Lékaři bez hranic

Lékaři bez hranic (MSF) pracují v Demokratické republice Kongo, stejně jako v dalších zemích světa, ve kterých se válčí nebo přetrvává neutěšená situace. Pomáhají lidem, jejichž život ohrožuje násilí, či katastrofy především v důsledku ozbrojených konfliktů, epidemií, podvýživy, absence zdravotní péče, nebo přírodních katastrof. Organizace Lékaři bez hranic často získávají finanční podporu ze soukromých darů. To organizaci umožňuje rychle reagovat a poskytovat každý rok neodkladnou lékařskou péči lidem v zemích, kterým se ze strany mezinárodního společenství věnuje malá pozornost.

Lékaři bez hranic pracují podle zásad nezávislosti, nestrannosti a neutrality. Je důležité, že neutrální postoj organizace vnímají všechny strany

konfliktu. To je rozhodující pro pomoc potřebným lidem. Pro práci týmu Lékařů bez hranic je důležitá podpora většiny světové veřejnosti. Jejich týmy poskytují zdravotní a humanitární pomoc lidem postiženým probíhající krizí ve východním Kongu. Rozsah této humanitární krize v Kongu je extrémně veliký. V zemi působí již od roku 1981.

Od roku 1992 působí Lékaři bez hranic v oblastech Severní a Jižní Kivu. Lékařské týmy provádí naléhavé chirurgické operace, léčí poranění, včetně střelných rán a popálenin; provozují mobilní kliniky, aby se lékařská péče dostala i do vzdálených oblastí, kam byli nuceni uprchnout civilní obyvatelé. Dále zajišťují zdravotní péči v nemocnicích a zdravotních střediscích, reagují na problémy, jakými jsou epidemie cholery, poskytují zdravotní péči obětem sexuálního násilí a také poskytují psychologickou podporu lidem traumatizovaným válečnými událostmi.

7.1.1 Prioritní zájmy Lékařů bez hranic

Léčba HIV/AIDS a dalších pohlavně přenosných nemocí je hlavní náplní práce Lékařů bez hranic v Kongu. V Bukavu v oblasti Jižní Kivu, MSF zajišťují komplexní péči zahrnující poradenství, testování a léčbu doprovodných infekcí, stejně jako antiretrovirovou léčbu (ART). Na dvou klinikách otevřených v severo-východních městech Kisangani poskytují komplexní lékařské konzultace pro lidi postižené válkou. Lékařskou péči doplňují vzdělávací projekty zaměřené na zdravotní výchovu v oblasti přenosu a prevence pohlavně přenosných infekcí HIV a sexuálního násilí. V červenci 2005 bylo otevřeno nové centrum léčby HIV/AIDS v Dungu v provincii Oriental. K tomu se přidala rekonstrukce nemocnice, která byla zničena během bojů, Lékaři bez hranic začali poskytovat základní léčbu a školit místní zaměstnance. Jedním aspektem vzdělávání se stala léčba trypanozomiázy (spavá nemoc), smrtelné choroby Afriky.

Vzplanutí násilí a nemocí jsou v Kongu časté, týmy Lékařů bez hranic reagují na aktuální potřeby okamžitě. Díky mobilnosti mohou reagovat rychle a na značné vzdálenosti.

7.1.2 Pomoc Lékařů bez hranic během nepokojů v letech 2005 - 2006

V reakci na naléhavé potřeby uprchlíků, zahájili týmy Lékařů bez hranic na začátku roku 2006 podpůrný program pro lidi v okolí jezera Upemba, jež leží v centru provincie. Pro uprchlíky žijící v otřesných podmínkách ve slaměných chatrčích nebo na plovoucích ostrovech otevřeli Lékaři bez hranic zdravotní středisko, které zahájilo očkovací kampaň proti spalničkám a které rovněž distribuuje plastové fólie, přikrývky a kuchyňské potřeby pro uprchlíky. Hlavní intervence v roce 2005 a 2006 zahrnovala léčbu tyfu v Kikwitu a hlavně očkovací kampaň proti spalničkám v Mbuji Mayi, během které bylo 380 000 dětí mladších pěti let naočkováno.⁴⁰ Region v okolí obcí Upemba a Kikondja také ohrožovala epidemie cholery. Mnoho lidí v Kongu stále žije v kritické situaci a zdravotní stránka obyvatelstva zůstává vážná. V různých částech země byla prokázána v roce 2005, zvýšená úmrtnost - více než dvojnásobek oproti běžné míře a absenci, nebo vyloučení z lékařské péče u velké části obyvatelstva.⁴¹

„Na začátku roku 2006 nejméně 40.000 lidí v oblasti Rutshuru opustilo své domovy, aby se přesunuli do vesnic Kanyabayonga, Kayna a Kirumba. Mnoho z nich zůstalo v buši, kde byli vystaveni násilí a rabování. Lékaři bez hranic otevřeli dvě zdravotní střediska v Kanyabayonze, kde většina vysídlených osob zůstala a další týmy Lékařů bez hranic i nadále pracovaly v nemocnicích Rutshuru a Kayně, které poskytují lékařskou a chirurgickou péči. Terapeuticko - výživové centrum je součástí nemocnice v Kayně. V Bunii hlavním městě oblasti Ituri, v komplexu nemocnice probíhal projekt 'Bon Marché', který se zaměřoval na péči o oběti sexuálního násilí. V červnu 2006 byla poskytována klinická léčba a dohled oblasti Reta, která leží několik set kilometrů na sever od města Bunia, jež se stala ohniskem epidemie zápalu plic.“⁴²

⁴⁰ MSF Activity Report 2005 – 2006, 2005 – 2006, s. 35

⁴¹ MSF Activity Report 2005 – 2006, 2005 – 2006, s. 35

⁴² MSF Activity Report 2008, 2008, s.23

7.1.3 Pomoc Lékařů bez hranic během nepokojů od roku 2008 – oblast Severní a Jižní Kivu

Ve východní části Demokratické republiky Kongo se během několika posledních měsíců roku 2008 významně proměnila intenzita konfliktů. Rozkol uvnitř Národního kongresu pro obranu lidové strany (CNDP) - povstalecká skupina dříve pod vedením gen. Laurenta Nkundy a Rwandsko-Konžskou vojenskou skupinou bojující proti FDLR - rwandská povstalecká skupina za osvobození Rwandy, zdůraznil nejasnost hranice mezi válčícími stranami.

Důvody intervence Lékařů bez hranic v roce 2008 byly vojenský konflikt, šíření epidemií, občanské nepokoje a absence lékařské péče. Nicméně sporadické boje pokračovaly během celého roku, než se na konci srpna v plném rozsahu opět rozhořely. Civilisté byli nuceni uprchnout před násilím a nejvýznamnější organizace poskytující podporu byly nuceny pozastavit svou činnost.

„Činnost týmu Lékaři bez hranic se v provinciích Severní a Jižní Kivu během roku 2008 postupně zvyšovala. V Rutshuru, městě které leží 43 km severně od Gomy, pokračovali Lékaři bez hranic v práci i během období nejtěžších bojů. Z více než 3700 operací, které tým Lékařů bez hranic v Rutshuru provedl, bylo 19 % následkem postřelení - toto číslo odráží zvýšenou míru násilí v oblasti. Lékaři bez hranic rozběhli v Kabizu projekt který byl zaměřen na léčbu spalniček a poskytnutí péče pro vnitřní uprchlíky. Během roku 2008 bylo nutné týmy Lékařů bez hranic několikrát evakuovat z důvodu rozšíření násilí v oblasti.

V oblastech Severní a Jižní Kivu, kde nejčastěji týmy Lékařů bez hranic působily, byly prováděny především chirurgické zákroky, medikamentální léčba a léčba podvýživy. Týmy založili mnoho mobilních klinik a zdravotních středisek ve vesnicích a táborech v okolí Rutshuru, Nyanzala, Kabizo, Kayna, Mweso, Kitchanga, Pinga, Masisi, Kirotshe, Kalonge a Minova. Zajistili výstavbu dalších potřebných zařízení a podíleli se také na zpřístupnění pitné vody v okolí.

7.1.4 Současná pomoc Lékařů bez hranic v krizových oblastech

Demokratické republiky Kongo

Nyní pracují Lékaři bez hranic ve třech nemocnicích v Shamwaně, Dubie, a Pwetu a dalších zdravotních střediscích. Lékaři bez hranic předali v červnu roku 2008 nemocnici Kilwa. Hlavní péče je v těchto zařízeních věnována matkám s dětmi – novorozenecké péči, psychologické podpoře pacientům v Shamwana a Dubie. I nadále pokračují v léčbě pacientů s HIV / AIDS v Kinshase, hlavním městě, stejně jako v Bukavě a Bunie na východě.

Týmy Lékařů bez hranic používají mobilní kliniky v několika lokalitách. Vzhledem k tomu, že situace se měnila a dodnes mění každý den, jsou aktivity Lékařů bez hranic tomuto přizpůsobovány a mobilní týmy tak mohou vyjíždět do rizikových oblastí. Ve městech Lufo a Bingui, byla z bezpečnostních důvodů pozastavena činnost těchto mobilních klinik. V polovině března 2008 začal v některých oblastech, například v Kayně působit letecký chirurgický tým, protože nebyla zde dostatečná infrastruktura potřebná k zajištění lékařské péče. V nemocnici v Rutshuru lékařské týmy, poskytují běžnou péči v oblastech - chirurgie, porodnictví, zdravotní péče, pediatrie, interny, pohotovosti, specializované péče o oběti sexuálního násilí). Ve snaze zlepšit úroveň zdravotní péče byla zmodernizována část stávajících budov a také byl vybudován další vodovod. Ve městech Rutshuru a Kiwanja rozšiřují zásobování vodou do dvou okresů za účelem zlepšení hygienických podmínek a také kvůli případům výskytu cholery. V Nyanzale poskytují primární a sekundární zdravotní péči v lůžkovém zařízení, dále věnují zvýšenou péči podvyživeným dětem ve specializovaném centru výživy a nabízí specializovanou péči obětem sexuálního násilí. Lékaři bez hranic poskytují rovněž konzultace a psychologickou pomoc těmto obětem.

Vzhledem k pokračujícímu pohybu - přesunu obyvatelstva došlo v celé provincii k rozšíření spalniček. Týmy Lékařů bez hranic očkují děti mladších pěti let proti spalničkám, kdykoli je navštíví kvůli kontrole. Stejně se postupuje i v případě cholery, jejíž výskyt zůstává v současnosti nízký.

V provincii Jižní Kivu, týmy Lékařů bez hranic působí v nemocnici v Kalongze. Lékaři bez hranic v této oblasti, včetně Mwenge, Numbi, Hombo a Bunyakiri poskytuje zdravotní pomoc, léky a zdravotnický materiál. V blízkosti jezera Kivu, byla otevřena koncem února 2009 mobilní klinika, která zajišťovala zdravotní péči lidem, kteří se do těchto míst přesunuli.

Během března 2009 proběhly útoky na týmy Lékařů bez hranic spojené s ozbrojenými loupežemi v oblasti Kitchanga-Mweso. To přinutilo týmy Lékařů bez hranic pozastavit své mobilní kliniky a podporu vzdáleným zdravotnickým střediskům v okolních oblastech což mělo za následek, že lidé zůstali bez zdravotní péče.

Lékaři bez hranic jsou v současnosti jedinou mezinárodní organizací, která v táboře pracuje na infrastruktuře.

Webové stránky věnované příběhům lidí, jež žijí ve stínu války ve východním Kongu, byly spuštěny v roce 2008. Tyto stránky - *Condition-Critical.org*, jsou pravidelně aktualizovány příběhy Lékařů bez hranic jejich fotografiemi a ostatními materiály, které zachycují populaci, která prochází krizí.

7.2 Pomoc v naplnění rozvojových cílů tisíciletí Demokratické republiky Kongo

Demokratické republiky Kongo se snaží mezinárodní nevládní organizace poskytovat pomoc také v rámci Rozvojových cílů tisíciletí. Na těchto cílech se, mimo jiné organizace, značně podílí britská nevládní organizace DFID, která svými projekty v Demokratické republice Kongo přispívá k jejich naplnění. Rozvojové cíle tisíciletí pro tuto středoafričskou republiku, která se neustále zmítá v neutišitelných bojích, byly stanoveny OSN v roce 2000. Obdobím pro jejich naplnění je rok 2015, ale nejspíše však nebudou zcela splněny. Jde především o zlepšení zdraví, vzdělání obyvatel, také zlepšení přístupu k pitné vodě, boj s nemocemi, kterými je

hlavně onemocnění HIV/AIDS a další cíle spojené s chudobou této v podstatě bohaté země.

MDG 1: Vymýcení extrémní chudoby a hladu

Jedná se o program pro podporu rekonstrukce komunit ve vesnicích v konfliktem postižených oblastech východního Konga. Tento program umožňuje komunitám společně rozhodovat o místním rozvoji potřeb a implementaci projektů k jejich naplnění. Tyto projekty mají za cíl vybavit další školní učebny, vybudovat studny a toalety, dále renovovat nebo vybavit zdravotnická zařízení a obnovit dopravní infrastrukturu včetně mostů.

MDG 2: Dosáhnout všeobecného základního vzdělání

Počet zapsaných dětí do základních škol v Kongu je odhadován na 64%, ale skutečnost je pravděpodobně daleko nižší.⁴³ Díky zahraničním finančním příspěvkům v letech 2008/2009 bylo zajištěno povinné školní pojištění pro všechny chlapce a dívky, které dochází do základní školy. „To představuje aspoň částečné snížení poplatků spojené s povinnou školní docházkou pro osm milionů studentů. Díky tomu se rovněž zvýšila pravděpodobnost, že tito studenti budou schopni i nadále ve školách pobývat. Tento humanitární program napomohl k vybudování více než 300 školních tříd a poskytnout pobyt v nich více než 100 000 dětí.“⁴⁴

- **Zlepšit přístup k vodě**

Obyvatelé konžského města Mbujji Mayi trpí stálým nedostatkem čisté a pitné vody. Tento problém velmi úzce souvisí s vážnými zdravotními problémy. Obyvatelé města proto často musí chodit pro vodu k řece vzdálené několik kilometrů. Často řada dětí vykonává domácí práce, kterými je právě obstarávání vody pro celou domácnost, místo docházení do školy za vzděláním. Cílem se tedy stal lepší přístup k čisté vodě pro lidi žijící v okolí města Mbujji Mayi. Děti tak mohou pravidelněji docházet do škol, čímž se udržuje a zlepšuje základní vzdělání v oblasti.

⁴³ DFID, Democratic Republic of Congo (DRC), 2009, s. 1

⁴⁴ DFID, Democratic Republic of Congo (DRC), 2009, s. 1

MDG 3: Podpora gender a lepší postavení žen

Problematika týkající se sexuálního násilí spojené s neustálými konflikty v Demokratické republice Kongo je velmi neuspokojivá. V letech 2008/2009 byl založen justiční program ve východních provinciích Konga, ve kterém byl zahrnut výcvik a školení pro policejní složky a soudce či soudní zástupce spojené s vyšetřováním sexuálního násilí v oblasti. V letech 2008/2009 byl rovněž zahájen program zaměřený na vodu, sanitaci a vzdělání v oblasti hygieny. Program podpořil ženy a dívky, které se starají o domácnost, a proto se jich nejvíce týkají ztížené podmínky spojené s jejím obstaráváním.

MDG 4: Snížení dětské úmrtnosti

„Každé sedmé dítě v Demokratické republice Kongo zemře do pěti let věku. V letech 2008/2009 zajistilo zdravotní péči určenou ve 20 zónách Konga. Tento projekt podpořil 2 milióny lidí žijících v těchto oblastech, přičemž napomohl odstranit povinné poplatky za užívání zdravotnických služeb. Humanitární sdružený fond Spojených národů poskytl vakcíny proti dětským nemocem a rovněž bylo umožněno podvyživeným dětem přijetí do léčebných center pro terapii výživy.“⁴⁵

- Program „Tuungane“

Tento program byl založen organizací DFID. Byl určen do východních provincií Konga, pro pomoc místním komunitám rozhodnout se o rozvoji svých priorit a jejich implementaci do programu Tuungane. Ve východokonžské provincii Jižní Kivu, ve vesnici Ngando mají děti omezený přístup ke vzdělání, protože podmínky a úroveň stávajících škol jsou nedostatečné. Obyvatelé vesnice díky tomuto programu rozhodli o výstavbě školních učeben a přívodu vodního zdroje v jejich těsné blízkosti. Děti, učitelé a rodiny v sousedství budou díky tomu zajištěny bezpečným zdrojem pitné vody.

MDG 5: Zvýšit mateřské zdraví

⁴⁵ DFID, Democratic Republic of Congo (DRC), 2009, s. 1

V Demokratické republice Kongo jsou v průběhu porodu ženy ohroženy na životech vlivem nedostatečné zdravotní péče, špatné hygieně a násilí, které je v posledních letech hlavní příčinou jejich těhotenství a problémů spojených s ním. Proto často tyto ženy během porodu umírají. V průběhu let 2008/2009 obdržela nemocnice v Panzi dodávku léků pro ženy po operaci, jejíž příčinou bylo sexuální násilí nebo komplikace během těhotenství. Rovněž úspěšně došlo k vyššímu vzdělání a povědomí mezi porodními asistentkami.

MDG 6: Boj proti HIV/AIDS, malárií a dalším nemocem

„V letech 2008/2009 podpořila DFID nákup a distribuci antimalarických sítí – moskytiér, celkově již těchto sítí poskytla v Demokratické republice Kongo přibližně 3,3 milionů.“⁴⁶ Díky těmto sítím se podstatně snížila pravděpodobnost onemocnění malárií pro obyvatele Demokratické republiky Kongo.

MDG 7: Zajištění environmentální udržitelnosti

V letech 2008/2009 započal Lesní fond konžské pánve aktivity v Demokratické republice Kongo, čímž zahájil podporu lesní komunity a budování kapacit Ministerstva životního prostředí pro správu lesů. Environmentální otázky byly klíčovou částí programu, jehož implementace byla započata na přelomu let 2008/2009. V roce 2008 téměř 1 milion lidí získalo přístup k čisté vodě díky spolupráci s Humanitárním sdruženým fondem Spojených národů.⁴⁷

8 Současný život obyvatelstva

⁴⁶ DFID, Democratic Republic of Congo (DRC), 2009, s. 2

⁴⁷ DFID, Democratic Republic of Congo (DRC), 2009, s. 2

Jak už bylo zmíněno v úvodu, vleklé nepokoje na území Demokratické republiky Kongo mají svůj původ v etnických bojích a následně v úsilí získat moc nad nerostnými zdroji země. Demokratická republika Kongo se i dnes stále zmítá v neustálých silných konfliktech vedených mezi vládními vojsky a rebely, zejména v provincii Severní Kivu na východě země. I přes všechny snahy mezinárodního úsilí, které přetrvávají až do současnosti, je nuceno mnoho lidí utíkat před násilím. Humanitární krize vrcholí a kvůli obrovskému chaosu v zemi už obyvatelé Konga téměř vůbec neznají mír.

Poslední válečný konflikt, jehož se účastnilo několik cizích armád, byl sice oficiálně ukončen v roce 2003, nicméně rozbroje na území Konga trvají i nadále. Obětí tohoto nekončícího konfliktu je již katastrofální počet. Nejedná se přitom jen o přímé oběti války, ale jsou jimi také lidé, kteří podlehl hladomoru nebo nemocem, což jsou časté válečné následky války.

I přesto, že má OSN v Kongu umístěn největší počet svých vojáků, stav v zemi se bohužel žádným zásadním způsobem nemění. OSN svým dosavadním postavením v průběhu nepokojů navíc ještě napomáhá neklid rozdmýchat. Díky materiální a logistické podpoře oficiální konžské armády FRDC se vojáci OSN do konfliktu zapojili de facto na její straně, čímž si automaticky vysloužili nepřátelský postoj milicí Hutu.

Současný konflikt v Demokratické republice je rozhodně považován za nesmírně složitý. Síla a zároveň slabina Konga leží v jeho nerostném bohatství, vyskytující se v převážném množství na východě země. Jednotlivé ozbrojené skupiny v Demokratické republice Kongo bojují o to, kdo bude zdroje nerostů ovládat. Nerostné bohatství se ze země dostává ilegálně přes řadu překupníků a suroviny putují do společností sídlících ve vyspělém světě.

Na východě země již několik generací nezná v podstatě nic jiného, než neutuchající boje a platí zde odvěké pravidlo, že násilí plodí opět jen násilí. Během válečného konfliktu se logicky nemůže dařit zemědělství, ačkoliv Kongo je mimořádně úrodnou zemí. To vede k nedostatku

základních potravin. Vesničané se rovněž bojí chovat velká domácí zvířata, protože ta bývají snadným cílem při loupežných přepadeních vesnic jednotlivými vojenskými frakcemi.

Velkým problémem současného Konga je i brutální násilí na ženách. Ženy, které přežily znásilnění a nyní potřebují náročnou gynekologickou operaci, jsou umístěny v nemocnicích zřízených nevládními organizacemi ze zahraničí v provinciích Severní a Jižní Kivu. U těchto žen mnohdy dochází k velmi závažnému fyziologickému poškození a tím nejsou ženy vůbec schopny normálního způsobu života. Avšak tyto nemocnice nemají takovou dostačující kapacitu, aby se dostalo péče pro všechny poškozené ženy, proto jich stále velký počet trpělivě čeká, až se dostane řada i na ně. Těmito zdravotními následky bohužel celé utrpení obětí nekončí – podle místních zvyků, manželé a rodiny tyto znásilněné ženy odsuzují a ty bývají v podstatě vyloučeny ze společnosti. Existují také rodiny a jejich široké okolí, které znásilněné ženy nutí, aby se provdaly za muže, který je znásilnil nebo aby se místo podání žaloby nechaly uplatit. Proto je stále i dnes velmi častým jevem prohlubování psychického stavu žen, které se o svých hrozivých zkušenostech bojí mluvit.

Bohužel i nadále, největší počet případů násilí páchá, jak konžská armáda FARDC, která by naopak měla své obyvatelstvo chránit, tak také skupiny civilistů. I přes všechny snahy, jak místních, tak mezinárodních institucí, dochází ke stíhání pachatelů v naprosto zanedbatelném počtu případů. Jen v oblasti východního Konga bylo už znásilněno přes 200 000 žen.⁴⁸ Podle zpráv OSN, jen konflikty, které se udály v provincii Jižní Kivu, kde žije pět miliónů lidí, bylo v roce 2009 znásilněno 5000 žen.⁴⁹ V této souvislosti se začíná hovořit až o genocidě na ženách.

Společné rwandsko-konžské vojenské operace v severní části oblasti Severní Kivu, v okrese Lubero vedly k ohromnému vysídlení obyvatel. V průběhu roku 2009 docházelo ke střetům mezi armádou a FDLR hned v několika oblastech. Na začátku března došlo v oblastech Kirumba, Kayna a

⁴⁸ www.clovekvtisni.cz/download/pdf/124.pdf, 2008

⁴⁹ www.novinky.cz/zahranicni/svet/197671-znasilneni-je-v-dr-kongo-zcela-bezne-tisicum-zen-se-nedostava-pomoci.htm, duben 2010

Kanyabayonga k napadení vesnic právě ze strany FDLR, které často doprovázelo drancování. Lidé byli vystěhováni kvůli této nové etapě násilí, nebo z důvodů obav z hrozícího násilí. Rovněž ozbrojené útoky vůči humanitárním pracovníkům donutily například týmy Lékařů bez hranic, kteří se dokážou neustále přizpůsobovat měnícím se potřebám, dočasně pozastavit rozsah činnosti v některých oblastech provincie Severní Kivu.

„Představitelé vlád Rwandy a Konga překonali vzájemnou nedůvěru a v lednu 2009 zahájili společnou vojenskou operaci s cílem rozpustit FDLR, ale podle zpráv humanitárních organizací a pozorovatelů došlo jen k minimálnímu oslabení rebelů, naopak aktivita vlád je vyprovokovala k páchání nových zvěrstev. Znásilňování, drancování a vlna novodobého otroctví se vzedmuly na východě Demokratické republiky Kongo, civilní obyvatelstvo se tak opakovaně ocitlo v centru násilností, jejichž intenzita se podle výzkumu organizace Oxfam během října a listopadu zvýšila. Násilí a nejistoty podle OSN vyhnaly ve východním Kongu v roce 2009 prozatím více než 800 000 lidí. Tito lidé tak následovali 250 000 lidí, kteří byli nuceni opustit své domovy po útoku povstalců na hlavní město provincie v říjnu a listopadu roku 2008.“⁵⁰

V lednu následujícího roku 2010 zadržely spojené rwandsko-konžské jednotky vůdce tutsijských rebelů generála Laurenta Nkundu. Gen. L. Nkunda byl údajně zajat na území Rwandy, když se pokoušel postavit na odpor armádním jednotkám operujícím na východě Konga. Generál konžské armády Bosca Ntaganda prohlásil, že sesazuje vůdce rebelů Laurenta Nkundu. Na základě zatčení jeho zatčení v průběhu ledna roku 2010 oznámili vojenští velitelé tutsijských povstalců zastavení bojových akcí proti konžské armádě ve východních provinciích Demokratické republiky Kongo.⁵¹

Dnes je čtvrt milionu lidí na útěku, přičemž bezmála polovina z nich je na území ovládaném vzbouřenci a nemá téměř žádný přístup k pomoci.⁵²

⁵⁰ www.financialtimes/conflictindrc.com, 2009

⁵¹ www.tyden.cz/rubriky/zahranici/afrika/krize-v-kongu-vudce-rebelu-nkunda-zajat_101852.html, leden 2010

⁵² www.financialtimes/conflictindrc.com, 2009

Lidé trpí nedostatkem potravin, obydlí, nezávadnou vodou a dalšími hygienickými potřebami, lékařskou péčí a dostatečným vzděláním a školstvím. Ženy a dívky potřebují ochranu před sexuálním násilím, které propuká, jakmile jsou rodiny vyhnány z domovů.

Celou zemi sužují etnické rozdíly, které tvoří nepřekonatelnou překážku národního sjednocení, pokračující občanská válka a zkorumpované vedení, které okradlo a nadále okrádá zemi o její bohatství a má rovněž za následek rozpad infrastruktury a nedostatek sociálních služeb. Velké množství obyvatel země je nakaženo virem HIV, což vytváří závažnou zdravotnickou krizi. V důsledku chaotické vnitřní politiky nejsou mezinárodní společnosti a obchod ochotny se v zemi jakkoliv angažovat a také není země schopna vyrábět dostatek potravin vlivem nedostačujícího využívání zemědělství a důlního průmyslu. V roce 1994 tehdejší Zair patřil k nejhudším zemím světa. Situace se dále zhoršila po roce 1998 v důsledku občanské války. Současná vláda zahájila reformu podporovanou subvencemi od Mezinárodního měnového fondu a Světové banky.

Problémem současnosti se ale také stává závislost obyvatel Konga na zahraniční rozvojové pomoci, která je poskytována zdarma. Lidé v zemi se tedy jen těžko mohou vymanit z neustálých problémů, jak sociálních, tak ekonomických, jestliže tato jejich závislost neustále roste.

Přes celkový pokles násilností zůstávají poměry lidí ve východní části Konga katastrofální.

Bohužel se v médiích v celosvětovém měřítku, a tedy i v rámci České republiky příliš nemluví o nepokojích na území Demokratické republiky Kongo. Svět tedy ani nemá příliš povědomí o rwandské genocidě, kterou OSN nedokázalo zastavit, a tedy ani o přesunu konfliktu ze Rwandy do východokonžských provincií Severní a Jižní Kivu. Avšak už nic není slyšet o obětech na životech v Demokratické republice Kongo.

Podle informací velvyslanectví Demokratické republiky Kongo se většina obyvatel České republiky o situaci ve východním Kongu příliš nezajímá

INFOBOX 3

9 Perspektivy do budoucna

Jednou z hlavních příčin války ve východních provinciích Konga Severní a Jižní Kivu je nelegální těžba nerostné suroviny coltan ze stran okolních států, především Rwandy a její snaha získat moc nad jeho těžbou. Tento problém je následován celkovým drancováním Demokratické republiky Kongo a její nekončící válka. Ale bohužel ani americká a ani evropská politika nejsou bez viny, protože právě USA patří k největším finančním dárcům Rwandy. O tom, co páchají Rwandané na konžském území, o neskutečném násilí a drancování země se USA nebyly schopny, ještě v prezidentském období George Bushe staršího, nijak vyjádřit.⁵³ Francouzi a Belgičané zase podporují konžskou vládu a chtějí, aby si své bohatství udrželi právě Konžané.

„Pavel Mikeš, český afrikanista a bývalý velvyslanec v Demokratické republice Kongo tvrdí, že: „Kdyby Západ uzavřel ventily, kterými tam proudí miliony dolarů, snad by to donutilo zneprátelené strany uzavřít mír. Podle Alexe Shoumantoffa, amerického reportéra, putuje největší množství konžského coltanu do USA, a to do americké armády, která jej využívá k výrobě zbraní. „Mnoho coltanu z Konga tímto způsobem skončilo v Iráku,“ říká Shoumantoff.“⁵⁴ Rwanda je jeden z nejpřednějších afrických spojenců USA.

Vláda Demokratické republiky Kongo čelí obrovským výzvám, aby dokázala přestavět svou zemi a snížila současné rozšíření chudoby. Celosvětová ekonomická krize silně zasáhla miliony zranitelných chudých obyvatel Konga. Klíčovými prioritami jsou tak zlepšení řízení podpory růstu a základních služeb. DFID poskytuje významnou rozvojovou pomoc k řešení těchto priorit. Například plánované investice Číny do infrastruktury Demokratické republiky Kongo představují potenciál obrovských výhod.

Rostoucím problémem v současnosti této země se však stává čím dál větší závislost na zahraniční pomoci. Jednou z možností, jak tento problém vyřešit je, aby se tito lidé naučili pomáhat sami bez cizí pomoci. To však velmi záleží na postavení vlády Konga vzhledem ke snaze vlastního rozvoje.

⁵³ Kutilová, 2008, s. 43

⁵⁴ Kutilová, 2008, s. 43

Řešení konfliktu taktéž tkví v důslednější kontrole nerostných surovin, aby nedocházelo k jejich černé těžbě a bezcelnímu vývozu. Zájem, aby byl v Kongu konečně pořádek, ovšem v současné době zjevně nepatří k těm prioritním.

9.1 Obchod pro mír – obchod jako podpora mírového procesu

Jednou z možných strategií vedoucích k podpoře zlepšení obchodní a případně i bezpečnostní a sociální situace v Demokratické republice Kongo je tzv. Obchod pro mír – Trading for Peace.

Trading for Peace (TfP) je program jehož cílem je pochopení a podpora obchodu v mírotvorném programu. Společně s tímto prvořadým úkolem jde také o snižování chudoby v oblasti Velkých jezer - africkém regionu, ve kterém se nachází Burundi, Demokratická republika Kongo, Rwanda, Uganda a Zambie.

Na začátku roku 2006 díky výzkumu o původu a úloze obchodu v regionu TfP, který byl realizován na základě regionálních hospodářských společenství, jakými jsou DFID, USAID a COMESA společně s místními a mezinárodními partnery - *Pole institut*⁵⁵ a *International Alert*⁵⁶, vznikla přeshraniční spolupráce, která může zahájit skutečnou změnu.

Pro možnost plného využití potenciálu obchodu, je důležité zajištění legální správy veřejných věcí, a to stabilní vládu, která se zaslouží a rozvine ochranu a podporu legitimního obchodu.

Druhá fáze práce od konce roku 2007 do počátku roku 2009 se soustředila na budování sítě obchodníků a úředníků na obou stranách východní hranice mezi Demokratickou republikou Kongo a Rwandou. Byl také zahájen program odborné přípravy, přičemž se investovalo do nutného vybavení na hraničních přechodech, proběhla řada seminářů na téma

⁵⁵ Mezikulturní institut v oblasti Velkých jezer

⁵⁶ Mezinárodní nevládní organizace založena v Londýně v roce 1986. Zabývá se budováním míru v konfliktních a postkonfliktních oblastech. Působí ve více než 20 zemích světa, včetně území afrických Velkých jezer.

obchodní reformy na místní úrovni, stejně jako proběhlo mapování-šetření rozsahu problematiky přeshraničního rozvoje.

V následující fázi programu se bude pokračovat v transformaci své vize obchodu do jednoho z pilířů budování míru a snižování chudoby. To bude zahrnovat vytvoření legitimní vlády, úředníků, obchodníků, veřejného a soukromého sektoru, výzkumných organizací, občanské společnosti a národních, regionálních a místních orgánů zapojených do přeshraniční spolupráce. Program reforem by tak měl vést ke zjednodušení a fér obchodu v celé oblasti Velkých jezer. Měl by úspěšně vytvořit prostředí, v němž má každý podíl na vzájemné spolupráci, přičemž společným jmenovatelem je zajištění prosperity a budování míru.

Tento lepší a spořádanější obchod přes hranice Konga by pomohl zvýšit mírový kontakt mezi zneprátelenými a rozdělenými komunitami. Mnohé z překážek obchodu a míru v oblasti Velkých jezer jsou totožné. Vnímaná nespravedlnost v obchodních vztazích nejenže snižuje vnímaný přínos obchodu pro alespoň jednu stranu, ale také nutí obě strany hledat ochranu a nápravu způsoby, které v oblasti Velkých jezer, s jeho historií extrémního násilí, mají tendenci být samy o sobě násilné.

Lidé, kteří si nedůvěřují a neuznávají svá práva navzájem, a tedy nemají pochopení pro čistou a pozitivní hodnotu mírumilovných vztahů, budou raději obchodovat se střelným prachem než se zbožím.

Tedy vše, co pomáhá budovat důvěru v pohraničí, mezi soupeřícími komunitami a mezi obchodníky a úředníky, slouží stejně tak míru jako vylepšení obchodních vztahů.

Události z počátku roku 2009 náhle vyústily v rebelii ve východní části Demokratické republiky Kongo a společná rwandsko-konžská vojenská operace proti rwandské FDLR použila své pravomoce a síly, které by mohly pozitivně a v základech pozměnit podmínky v zemi. Pokud naděje vyjádřené vládami Konga a Rwandy pro trvající mír potvrzují, vzniknou možnosti vypořádat se s dlouhotrvajícími problémy a zapojit národy z oblasti Velkých jezer do procesu spolupráce a rekonstrukce.

10 Závěr

Pochopit situaci a vyznat se ve všech ozbrojených skupinách, které na východě Konga operují, není vůbec jednoduché. V podstatě téměř každý, kdo vlastní zbraň a aspoň zlomek autority si může vytvořit vlastní ozbrojenou jednotku. K násilí a zabíjení v provinciích Severní a Jižní Kivu, kde žije spousta žen, dětí a starých lidí vystačí ozbrojeným skupinám mačeta a několik starých kalašnikovů od překupníků z Číny. V současnosti stojí proti rebelům jednotky mise OSN MONUC. Jde o největší a nejdražší misi OSN. Velká většina z celkového počtu vojáků mise působí právě na východě Konga. Bohužel modré přilby mají v konfliktu velmi omezené pravomoce. Téměř deset let od zahájení svého působení v zemi, tedy přesněji až do konce roku 2008 nesměly být zainteresovány do ozbrojených konfliktů a své zbraně mohly používat pouze na svoji obranu. Teprve v prosinci 2008 nastala změna v působení mise. Nová rezoluce umožnila jednotkám MONUC zakročit proti ozbrojeným skupinám, aniž by byly závislé na ostatních, zejména na konžské armádě, která nijak zvlášť neutěšené situaci v zemi nepomohla. Přesto k výraznému zlepšení ve východních provinciích nedošlo. Místní obyvatelé proto obviňují MONUC z nečinnosti a proto také občas na modré přilby zaútočí.

V zemi tedy i nadále dochází k brutálnímu násilí, vraždění, masakrům, lidské lhostejnosti a krutosti. Znásilněných žen a dětí stále neubývá, stejně tak dětských vojáků. O Kongu se tedy nedá v dnešní době mluvit jinak, než o zemi znásilňované právě proto, že je velmi bohatou na své nerostné suroviny, ale lidé v ní toho nedokážou správně využít. Tato země je jasným příkladem toho, jak válka dokáže zpustošit zemi, která by mohla být jednou z nejkrásnějších zemí světa. Otázkou je jestli má tato středoafriká země šanci stát se bohatou a nádhernou a jak má vychovat ze svých dětí dobré lidi, jestliže zatím znají jen válku a násilí. Má tedy Kongo šanci směřovat k lepší budoucnosti?

Shrnutí

Demokratická republika Kongo od dob své nezávislosti v roce 1960 čelí politické nestabilitě, která je způsobená neexistující politickou kulturou a nezkušeností politických elit se správou. Rovněž separatistické snahy byly zdroji nestability v zemi. Jednalo se o provincie Katanga na jihu země a Kivu na východě, které jsou známy svou bohatostí na nerostné suroviny.

Do osudů země pronikavě zasáhl Joseph Mobutu, jenž se chopil moci v roce 1965. Jako neomezený diktátor vládl 32 let, přičemž podněcoval etnické násilí, aby si svou moc udržel. Přejmenoval jak zemi na Zair, tak i další města a své jméno pozměnil na Mobutu Sese-Seko. Genocida, která vypukla v roce 1994 ve Rwandě, se přesunula do sousedního Zairu, kam přehali rwandští uprchlíci. Došlo k dalším střetům rwandských Hutů s Tutsii, obývajících východní část Konga. V roce 1997 byl Mobutu svržen J. Desiré Kabilou za pomoci Rwandy a Ugandy. J. Desiré Kabila se stal novým prezidentem a zemi opět přejmenoval na Demokratickou republiku Kongo.

V minulosti udělala těžba ropy z Demokratické republiky Kongo jeden z nejbohatších afrických států. Rovněž významná naleziště diamantů a dalších nerostných surovin jako například coltanu by mohla vysoký ekonomický potenciál této země udržet. Avšak nerostné bohatství se stalo příčinou více než deset let trvajících válečných konfliktů, jak uvnitř státu, tak se sousedním státem Rwanda a tuto zemi hospodářsky vyčerpávají natolik, že se v současnosti řadí mezi nejchudší země světa.

Válka v Demokratické republice Kongo je nepřímým dědictvím druhé konžské války, která proběhla v letech 1998 až 2003. Od svržení diktátora Mobutua v květnu 1997 se s přestávkami bojuje hlavně na východě země, v provinciích Severní a Jižní Kivu. Přestože válka, do které se zapojilo více než osm afrických národů, oficiálně skončila v červenci 2003, východ země se stále nedaří stabilizovat ani OSN, ani současnému prezidentovi Josephu Kabilovi.

Východ Konga nadále okupují ozbrojené povstalecké skupiny, které terorizují tamní obyvatele a nelegálně těží vzácné suroviny jako zlato nebo coltan. Celou situaci komplikují i etnická napětí – po rwandské genocidě

v roce 1994 se konflikt mezi Hutuy a Tutsii infiltroval do hor na východě této země. V konžských provinciích Jižní a Severní Kivu se nachází největší počet uprchlíků v Africe, jež ohrožují šířící se epidemie.

Dnešní Demokratická republika Kongo je již celé desetiletí rozvráceným a nefunkčním státem. Ústřední vláda vedená prezidentem J. Kabilou ovládá Kinshasu s okolím, jinde mají hlavní slovo lokální držitelé moci, panuje stav blízky anarchii a dochází k etnickým i jiným střetům. Jednotky šesti sousedních zemí odešly v roce 2003, ale zůstaly síly hutuských běženců z Rwandy, další ozbrojené kmeny na pomezí s Ugandou a Súdánem, v Katanze bojovníci Mayi-Mayi, všude jinde milice s mačetami a kalašnikovy.

V konfliktu proti sobě stojí vládní vojska a vzbouřenci pod vedením generála L. Nkundy, jehož jednotky byly v minulosti obviňovány ze znásilňování, využívání dětských vojáků a násilností páchaných na civilistech. Generál L. Nkunda boje ospravedlňuje ochranou tutsijské menšiny před Hutuy. Ti se schovávají na východě Konga poté, co uprchli ze Rwandy po skončení hrůzné genocidy. Hutusští „uprchlíci“ se do Rwandy vracet nechtějí, obávají se totiž pomsty tamní vlády ovládané Tutsii. V roce 1994 ve Rwandě totiž milice Hutuů zabily mnoho obyvatel Rwandy, zejména Tutsiů.

Etnické napětí je v Kongu velmi silné, vzhledem k přítomnosti obou etnik na východě země. Generál L. Nkunda má v oblasti nejen významný vliv, ale z velké části se také podílí na obchodu s minerály.

Demokratická republika Kongo čelí největším nepokojům od příměří zprostředkovaného OSN v roce 2003. Navzdory této dohodě však v zemi docházelo téměř nepřetržitě k násilnostem, jež vyvrcholily propuknutím nových bojů v srpnu 2008.

Od listopadu 1999 se snaží těmto výbojům bránit mírové síly OSN, které jsou nejpočetnější m sborem na světě. Po prvních svobodných volbách po 40 letech, které se konaly v červenci 2006, parlament nic na situaci nezměnil. V Kongu se tak stala anarchie normou a lidský život zde přestává

mít cenu. V současnosti dochází k násilí páchané především na ženách a dětech.

V důsledku ozbrojených konfliktů prochází východní část země velmi rozsáhlou humanitární krizí. Přestože je na místě řada humanitárních organizací, poskytování nezbytné pomoci je v některých oblastech kvůli jejich extrémní nebezpečnosti nemožné.

Kongo rovněž trpí nepřímými důsledky války i v dobách, kdy boje zuří méně. Průzkum úmrtnosti uskutečněný Mezinárodním záchranným výborem (IRC) a zveřejněný v roce 2009 dokládá, že tento konflikt je celosvětově nejvražednější krizí od druhé světové války: během uplynulého desetiletí v důsledku války a jejích přetrvávajících dopadů zemřelo odhadem 5,4 milionu lidí.⁵⁷

Válka a humanitární krize v zemi se staly bohužel součástí dnešního života obyvatel.

Klíčová slova

Demokratická republika Kongo, J. D. Mobutu, L. D. Kabila, válka, násilí, znásilňování, uprchlíci, nerostné suroviny, coltan, MONUC, humanitární pomoc, Severní Kivu, Jižní Kivu, nevládní organizace, Lékaři bez hranic, prezident J. Kabila, gen. L. Nkunda

Summary

⁵⁷www.en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Republic_of_the_Congo#Impact_of_armed_conflict_on_civilians

The Democratic Republic of the Congo has been facing political instability since its independence in 1960. This unrest is mainly caused by the lack of political culture and the inexperience of the management elites. Separatist efforts were also a major source of instability in the country. The focus of the conflict were the 2 main areas of wealth in the country. To the south Katanga and to the east Kivu, both provinces rich in mineral deposits.

In 1965 a prominent figure seized power. Joseph Mobutu would have a radical impact on the history of the country. As an unrestricted dictator he reigned for 32 years and incited ethnic violence to maintain his power. He renamed the country to Zaire, altered major city names and changed his own name to Mobutu Sese-Seko. In 1994 genocide had erupted in neighboring Rwanda and had started to advance into Zaire, spread by Rwandan refugees. At the time there were further clashes of violence between the Rwandan Hutu and Tutsis who inhabited the eastern part of the Congo. In 1997 Mobutu's rule was overthrown by Mr. Désiré Kabila with the help of Rwanda and Uganda. J. Désiré Kabila became the new president and the country once again renamed the Democratic Republic of Congo.

In the past, primarily due to the production of crude oil, the Democratic Republic of Congo was once amongst the richest countries in Africa. The economic potential of the country was further substantiated by significant diamond deposits and a rich source of minerals such as coltan. The mineral wealth however, has been the cause of more than a decade of conflict, both within the country and the neighboring country of Rwanda. The country's economy has been depleted to the point where it now ranks among the world's poorest.

The war in the Democratic Republic of Congo is an indirect legacy of the second Congo war, which ran from 1998 to 2003. Since the overthrow of dictator Mobutu in May 1997 there has been sporadic outbreaks of violence, mainly in the east, in the provinces of North and South Kivu. Despite that the war, in which eight African nations had participated, had officially ended in July 2003, the civil unrest continues.

Neither the UN nor the current president Joseph Kabila have been able to stabilize the situation.

The Eastern Congo continues to be occupied by the armed rebel groups who terrorize the local people and illegally mine precious minerals such as gold and coltan. The whole situation is further complicated by ethnic tensions after the Rwandan genocide in 1994, the conflict between Hutu and Tutsis has infiltrated into the mountains to the east of the country. The Congolese provinces of north and south Kivu is home to the largest number of refugees in Africa, which threaten to spread epidemics.

These days the Democratic Republic of Congo has been in a dysfunctional state for the last decade. The central government led by President J. Kabila controls Kinshasa and surrounding areas. The locals have power over the state in the remaining areas. The country is in a near state of anarchy and there are ethnic clashes and various other conflicts. Occupying forces of six neighboring countries left in 2003 however the Hutu refugees from Rwanda remained behind. Other armed tribes persisted in the Ugandan and Sudanese border zones while in Katanga Mai Mai fighters dominated. The remainder of the country is controlled by militia who are armed primarily with machetes and Kalashnikovs.

The opposing parties in the conflict consist of government troops and rebels led by General L. Nkunda. The rebel troops have been accused of rape, using child soldiers in their ranks, and various atrocities committed against civilians. General L. Nkunda justifies his struggle by stating he provides protection to the Tutsis minority group against the Hutu. This minority group is hiding in the eastern Congo after fleeing the horrific genocide in Rwanda. Hutu refugees do not want to return to Rwanda, in fear of vengeance of the local government controlled by the Tutsis. In 1994 in Rwanda, the Hutu militias killed many Rwandans, mainly Tutsis.

Ethnic tension in the Congo is very strong, due to the presence of both ethnic groups in the East. General L. Nkunda not only has significant influence, but also participates in the trading of minerals.

The Democratic Republic of Congo is now facing even greater civil unrest since the UN brokered ceasefire in 2003. Despite this agreement, the country has been in an almost continuous state of violence. In August 2008 this culminated into new hostile outbreaks.

Since November 1999, the UN has been actively involved in trying to minimize hostilities by mandating a strong peacekeeping force to the area. This peacekeeping force is the largest in the world, occupied by the UN. Since the first free election in 40 years which took place in July 2006, Parliament has had no impact on the situation. In the Congo anarchy became the norm and human life ceased to have value. At present the violence continues mainly directed against women and children.

As a result of the armed conflicts, the eastern part of the country finds itself in an extensive humanitarian crisis. Although many humanitarian organizations are involved in battling this crisis, providing necessary assistance is impossible in some areas due to the extreme danger posed in these areas.

The Congo also suffers indirect consequences of war even when there is relatively less fighting. A mortality survey, carried out by the International Rescue Committee (IRC) and published in 2009, shows that this conflict is the world's deadliest crisis since World War II. During the past decade, due to war and its continuing impact, an estimated 5.4 million people have been killed.⁵⁸

War and the humanitarian crisis in the country has unfortunately become a part of daily life.

Keywords

Democratic Republic of the Congo, J.D. Mobutu, L.D. Kabila, war, violence, rape, refugees, mineral, coltan, MONUC, humanitarian assistance,

⁵⁸www.en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Republic_of_the_Congo#Impact_of_armed_conflict_on_civilians

North Kivu, South Kivu, non-governmental organization, Doctors Without Borders, president J. Kabila, General L. Nkunda

Seznam použitých symbolů a zkratek

apod.	a podobně
obyv.	obyvatel
např.	například
aj.	a jiné
tzv.	takzvaný
s.	strana
r.	rok
obr.	obrázek
tab.	tabulka
km	kilometr
pozn.	poznámka
atd.	a tak dále
gen.	generál
HIV	Human Immunodeficiency Virus (Virus lidské imunitní nedostatečnosti)
AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome (syndrom získané imunitní nedostatečnosti)
HDP	hrubý domácí produkt
USA	United State of America (Spojené státy americké)
EU	Evropská unie
SSSR	Sovětský socialistický svaz republik
OSN	Organizace spojených národů
MONUC	Mission de l'Organisation des Nations Unies en Congo (Mise organizace Spojených národů v Kongu)
ADFL	Alliance of Democratic Forces for the Liberation of Congo - Zaire (Aliance demokratických sil pro osvobození Konga – Zaire)
MLC	Mouvement pour la Libération du Congo (Hnutí za osvobození Konga)

RCD	Rally for Congolese Democracy (Shromáždění pro konžskou demokracii)
FLDR	Forces démocratiques de libération du Rwanda (Demokratické síly pro osvobození Rwandy)
FARDC	Forces Armées de la République Démocratiques du Congo (Armádní síly Demokratické republiky Kongo)
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees' (Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky)
IDP's	Internally displaced persons (vnitřně vysídlené osoby)
UNICEF	United Nations Children's Fund (Dětský fond OSN)
CEDAW	Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen)
OXFAM	Oxford Committee for Famine Relief (Oxfordský výbor pro pomoc při hladomoru)
NRC	Norwegian Refugee Council (Norská rada pro uprchlíky)
CRONG	Conseil Régional des Organisations Non Gouvernementales de Développement (Regionální rada nevládních rozvojových organizací)
PAIF	Promotion et Appui aux Initiatives Féminines (Propagace a podpora iniciativy žen)
ICJP	Institute Congolese for Justice and Peace (Konžský ústav pro spravedlnost a mír)
AFEJUCO	Association des Femmes Juristes du Congo (Sdružení ženských právníků v Kongu)
CNDP	National Congress for the Defence of the People (Národní kongres pro obranu lidu)
TFP	Trading for peace (Obchodování pro mír)

ART	antiretrovirotika
MSF	Médecines sans frontières (Lékaři bez hranic)
USAID	United States Agency for International Development (Agentury Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj)
COMESA	Common Market for Eastern and Southern Africa (Společný trh pro východní a jižní Afriku)
UDPS	Union pour la Démocratie et Progrès Sociale (Unie pro demokracii a sociální pokrok)
SOZE	Sdružení občanů zabývajících se emigranty
DFID	Department for International Development (Ministerstvo pro mezinárodní rozvoj)
MDG	Millenium Development Goals (Miléniové cíle tisíciletí)
IRC	International Rescue Committee (Mezinárodní záchranný výbor)
ODIFEC	Organization pour le Développement Integral de la femme Congolaise (Organizace pro vnitřní rozvoj konžské ženy)

Seznam použitých zdrojů

Knížní publikace

- [1] Dunajová A., První krok k míru v Demokratické republice Kongo, Mezinárodní politika, Ústav mezinárodních vztahů, 4/2008, 40 str., ISBN 0543-7962
- [2] Jůzová J., Kočí A., Universum. Encyklopedie pro 21.století, Euromedia Group k. s., Praha, 2006, 1250 str., ISBN 80-242-1755-4
- [3] Kubálek D., Mullerová H., Vlády a vládcové, Jak se kde vládne, Fortuna Print Praha, 2005, 320 str., ISBN 80-7321-154-8
- [4] Kutilová M., Prokletí jménem coltan, Časopis Týden, 48/2008
- [5] Liščák V., Státy a území světa, Libri Praha, 2009, 895 str., ISBN 978-80-7277-414-2
- [6] Němec J. Štěrba V., Konžská demokratická republika (Aktuální situace, politika EU a členských států), Parlament České republiky, Kancelář poslanecké sněmovny, Parlamentní institut, 9/2006
- [7] Šlachta M., Burda T., Holeček M., Ohniska napětí ve světě, Kartografie Praha, a.s., Nakladatelství České geografické společnosti, s.r.o., Praha, 2007, 187 str., ISBN 978-80-7011-926-6
- [8] Tóthová H., Demokratická republika Kongo, Informace o zemi původu, SOZE

Internetové zdroje

[9] <www.afriqueindex.com>

[10] <www.aparecordc.org>

[11] Congo Civil War [online]. Dostupný z:

<<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/congo.htm>>

[12] Democratic Republic of the Congo [online]. Dostupný z:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Republic_of_the_Congo#Status_of_women>

[13] Democratic Republic of Congo (DRC) [online].

Dostupný z: <<http://www.hrw.org/en/node/79181>>

[14] Democratic Republic of Congo country profile [online]. Dostupný z:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/country_profiles/1076399.stm>

[15] Democratic Republic of Congo must end persecution of human rights defenders [online]. Dostupný z:

<<http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/report/democratic-republic-congo-must-end-persecution-human-rights-defenders-201>>

[16] Democratic Republic of the Congo UN Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUC) [online]. Dostupný z:

<<http://www.globalsecurity.org/military/ops/droc.htm>>

[17] <http://www.dfid.gov.uk/Documents/publications/PSA/E_Congo.pdf>

[18] <www.digitalcongo.net>

- [19] DR Congo: Humanitarian Crisis Deepens as Peace Process Falters [online]. Dostupný z: <<http://www.hrw.org/en/news/2008/09/25/dr-congo-humanitarian-crisis-deepens-peace-process-falters>>
- [20]<http://www.hrw.org/sites/default/files/features/congo_for_launch/news/DR_Congo_Civilians_Under_Attack_Need_Urgent_Protection.html>
- [21]<http://www.hrw.org/sites/default/files/features/congo_for_launch/news/DR_Congo_New_Attacks_on_Civilians.html>
- [22] Human Rights Watch, WORLD REPORT, 2010 [online]. Dostupný z: <<http://www.hrw.org/world-report-2010>>
- [23] Klicperová L., A ďábel vstoupil do Konga... [online]. Dostupný z: <<http://www.lideazeme.cz/clanek/a-dabel-vstoupil-do-konga>>
- [24] Klicperová L., Znásilňované Kongo, iN. magazín hospodářských novin, 2009 [online]. Dostupný z:< <http://in.ihned.cz/c1-37068390-znasilnovane-kongo>>
- [25] Kutilová M., Rwandská genocida pokračuje - v Kongu [online]. Dostupný z: <<http://kutilova.blog.respekt.cz/c/66536/Rwandska-genocida-pokracuje-v-Kongu.html>>
- [26] Kutilová M., Sexuální násilí na ženách ve východním Kongu, 2008 [online]. Dostupný z:< <http://www.clovekvtsni.cz/download/pdf/124.pdf>>
- [27] Kutilová M., Sexuální násilí v Kongu je důsledkem války o nerostné suroviny [online]. Dostupný z: <<http://kutilova.blog.respekt.cz/c/62096/Sexualni-nasili-v-Kongu-je-dusledkem-valky-o-nerostne-suroviny.html>>

- [28] Kutilová M., Za moderní technologie platí nejvíc konžské ženy [online].
Dostupný z: <<http://www.lideazeme.cz/clanek/za-moderni-technologie-plati-nejvic-konzske-zeny>>
- [29] Kutilová M., Kongo: Země zaslíbená násilí, 2008 [online]. Dostupný z: <<http://www.afrikaonline.cz/view.php?cislocclanku=2008041801>>
- [30] Kutilová M., 200 000 znásilněných žen a dětí. Kvůli nerostným surovinám [online].
Dostupný z: <<http://kutilova.blog.respekt.cz/c/36061/200-000-znasilnenych-zen-a-deti-Kvuli-nerostnym-surovinam.html>>
- [31] Mihalco Z., Historická dohoda v Kongu podepsána. Přichází mír? [online]. Dostupný z:
<<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=519078>>
- [32] Mihalco Z., Kongo: Křehké příměří trvá, vznikl humanitární koridor [online]. Dostupný z:
<<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=620756>>
- [33] <http://www.msf.org/source/actrep/2008annual/MSF_IAR2008.pdf>
- [34] <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/afrika/krize-v-kongu-vudce-rebelu-nkunda-zajat_101852.html>
- [35] <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/197671-znasilneni-je-v-dr-kongo-zcela-bezne-tisicum-zen-se-nedostava-pomoci.html>>
- [36] <<http://www.pole-institute.org/>>

[37] Politisches, Kongo/Kinshasa [online].

Dostupný z: <<http://www.kongo-kinshasa.de/politisches/index.php>>

[38] <<http://radiookapi.net/>>

[39] <<http://www.unhcr.org/4922d4100.html>>

[40] Usnesení Evropského parlamentu o násilí v Konžské demokratické republice [online]. Dostupný z:

<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P7-RC-2009-0187&language=CS>>

[41] Women in the Democratic Republic of the Congo [online].

Dostupný z:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Women_in_the_Democratic_Republic_of_the_Congo>

[42] Zpravodaj Lékařů bez hranic, březen 2009, č.1[online].

Dostupný z: < http://www.lekari-bez-hranic.cz/cz/downloads/zpravodaj/MSF-CZ_Zpravodaj_09-01.pdf>

[43] <<http://rainforests.mongabay.com/congo/conservation.html>>

[44] <<http://www.kongo-kinshasa.de/politisches/index.php>>

[45] <diepresse.com/.../aussepolitik/431948/index.do>

[46] <<http://www.kongo-kinshasa.de/fotos/fotos1.php>>

[47] <www.cbc.ca/.../2008/11/20/f-congo-timeline.html>

- [48] <<http://marcelinopena.wordpress.com/2008/11/14/current-congo-conflict/>>
- [49] <<http://salonvansisyphus.wordpress.com/2009/09/01/blood-on-the-tracks-%E2%80%93-and-oil/>>
- [50] <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=519078>>
- [51] <<http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/MHII-65HB37?OpenDocument>>
- [52] <<http://www.un.org/News/Press/docs/2002/sc7479.doc.htm>>
- [53] <<http://www.irinnews.org/InDepthMain.aspx?InDepthId=33&ReportId=70760>>
- [54] <<http://www.marteydoodoo.com/2005/06/24/brassage-as-a-solution-to-congos-chaos/>>
- [55] <<http://www.hrw.org/fr/node/10625/section/7>>
- [56] <<http://www.isn.ethz.ch/isn/Current-Affairs/Security-Watch/Detail/?lng=en&id=96390>>
- [57] <<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=28034&Cr=DRC&Cr1=KIVU>>
- [58] <www.en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Republic_of_the_Congo#Impact_of_armed_conflict_on_civilians>
- [59] <www.financialtimes/conflictindrc.com>

[60]<www.reformedelapnc.org/documents/SSR_and_SV_Final_18_March_2009.pdf>

[61]<www.monuc.unmissions.org/Portals/MONUC/ACTIVITIES/Sexual%20Violence/KeyDocuments/Comprehensive%20Strategy%20Executive%20Summary.pdf>

Seznam příloh

Mapa 1: Demokratická republika Kongo (http://rainforests.mongabay.com/congo/conservation.html).....	81
Mapa 2: Provinční rozdělení Demokratické republiky Kongo (http://www.kongo-kinshasa.de/politisches/index.php).....	82
Mapa 3: Významná ložiska coltanu a ostatních nerostných surovin v Demokratické republice Kongo (diepresse.com/.../aussepolitik/431948/index.do).....	83
Tabulka 1: Předběžné statistiky UNHCR: DRC jinde v EU (Tóthová H., Demokratická republika Kongo, Informace o zemi původu, SOZE).....	84
Tabulka 2: Počty vnitřně přesídlených osob (2006-2007) (Tóthová H., Demokratická republika Kongo, Informace o zemi původu, SOZE).....	85
Obrázek 1: Hlavní město Kinshasa (http://www.kongo-kinshasa.de/fotos/fotos1.php).....	87
Obrázek 2: Mise OSN MONUC v Rutshuru, východní oblast Demokratické republiky Kongo (www.cbc.ca/.../2008/11/20/f-congo-timeline.html).....	87
Obrázek 3: Konžští uprchlíci (http://marcelinopena.wordpress.com/2008/11/14/current-congo-conflict/).....	88
Obrázek 4: President Demokratické republiky Kongo J. Kabila (http://salonvansisyphus.wordpress.com/2009/09/01/blood-on-the-tracks-%E2%80%93-and-oil/).....	88
Obrázek 5: gen. L. Nkunda (http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=519078).....	89

Přílohy

Mapa 1: Demokratická republika Kongo

Zdroj: <http://rainforests.mongabay.com/congo/conservation.html>

Mapa 2: Provinční rozdělení Demokratické republiky Kongo

Zdroj: <http://www.kongo-kinshasa.de/politiches/index.php>

Mapa 3: Významná ložiska coltanu a ostatních nerostných surovin v Demokratické republice Kongo

Zdroj: diepresse.com/.../aussepolitik/431948/index.do

Zdroj bohatství afrického srdce

Coltan je ruda, která je potřebná zejména při výrobě mobilních telefonů a notebooků.

Joseph Kabila (narozen 1971 v provincii Jižní Kivu) se stal prezidentem Demokratické republiky Kongo v roce 2001 po zavraždění svého otce. Při volbách v roce 2006 se postavil proti bývalému vůdci rebelů Jean – Pierre Bembovi.

Laurent Nkunda (narozen 1967 v provincii Severní Kivu) je bývalým generálem konžské armády a vede Tutsijskou rebelskou skupinu CNDP, která je zřejmě podporována Rwandou. Laurent Nkunda se snaží svrhnout vládu.

Rok 2006: Země	Počet podaných žádostí opak. žádostí, 1.instance+2.instance	Udělené azyly	Udělený humanitární status
Francie	5 675	746 (z 5247: 14,2%)	29 (z 5247: 0,55%)
Německo	343	9 (z 395: 2,27%)	16 (z 395: 4,05%)
Velká Británie	685	60 (z 765: 7,84%)	85 (z 765: 11,1%)
Belgie	1 642	326 (z 1194: 27,3%)	0 (z 1194: 0%)

Tabulka 1: Předběžné statistiky UNHCR: DRC jinde v EU

Zdroj: Tóthová H., Demokratická republika Kongo, Informace o zemi původu, SOZE

Provincie Ituri (03/2007)	Vnitřně přesídlených osob
Mahagi	10 520
Djugu	46 331
Mambasa	6 954
Irumu	115 555
Aru	28 353
Celkem Ituri	207 713
Provincie Severní Kivu (01/2007)	Vnitřně přesídlené osoby
Beni	112 334
Walikale	28 965
Lubero	224 608
Nyiragongo	14 367
Masisi	109 572
Rutshuru	61 821
Celkem Severní Kivu	551 667
Provincie Jižní Kivu (01/2007)	Vnitřně přesídlené osoby
Shabunda	11 035
Mwenga	53 780
Walungu	24 415
Kabare	47 495
Kalehe	26 890
Celkem Jižní Kivu	163 615
Provincie Katanga (10/2006)	Vnitřně přesídlené osoby
Mitwaba	2 885
Kalemie	5 045
Manono	19 480
Malemba Nkulu	29 166
Bukama	0

Pweto	26 575
Moba	1 100
Celkem Katanga	84 251
Celkem	1 007 246

Tabulka 2: Počty vnitřně přesídlených osob (2006-2007)

Zdroj: Tóthová H., Demokratická republika Kongo, Informace o zemi původu, SOZE

Obrázek 1: Hlavní město Kinshasa

Zdroj: <http://www.kongo-kinshasa.de/fotos/fotos1.php>

Obrázek 2: Mise OSN MONUC v Rutshuru, východní oblast Demokratické republiky Kongo

Zdroj: www.cbc.ca/.../2008/11/20/f-congo-timeline.html

Obrázek 3: Konžští uprchlíci

Zdroj: <http://marcelinopena.wordpress.com/2008/11/14/current-congo-conflict/>

Obrázek 4: President Demokratické republiky Kongo

J. Kabila

Zdroj: <http://salonvansisyphus.wordpress.com/2009/09/01/blood-on-the-tracks-%E2%80%93-and-oil/>

Obrázek 5: gen. L. Nkunda

Zdroj: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=519078>